epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 1

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 2

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 3

Ἡ ἐπάνοδος στό ἀρχαῖο κάλλος

Σειρά: «Ἀναβαθμοί» ἀριθμ. 19

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 4

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 5

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
ΔΑΝΙΗΛ

Ἡ ἐπάνοδος στό ἀρχαῖο κάλλος

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ 2014

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 6

Ἡ ἐπάνοδος στό ἀρχαῖο κάλλος

Κείμενον:
Μητροπολίτου Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ
Δανιήλ

Στοιχειοθεσία, Διακόσμησις, Ἐπιμέλεια Ἐκδόσεως
Ἀδελφότης Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίου Ἰωάννου Προδρόμου Καρέα

Copyright: Ἱερά Μητρόπολις Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ
Λεωφόρος Φορμίωνος 83 - 161 21 Καισαριανή
Τηλ. 210.72.24.123

www.imkby.gr (e-mail) info@imkby.gr

ISBN: 978-960-6841-69-9

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 7

Περιεχόμενα

Πρόλογος 9

1. Ἡ προπτωτική κατάσταση 11
2. Ἡ μεταπτωτική κατάσταση 34
3. Ἡ εἰκόνα τοῦ ἀοράτου Θεοῦ 45
4. Σύμμορφοι τῆς εἰκόνας τοῦ Υἱοῦ 48
5. Ὁ ἐν Χριστῷ ἄνθρωπος 49
6. Ἡ ἐπάνοδος στό ἀρχαῖο κάλλος 51

Ἐπίλογος 55

Παράρτημα 57

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 8

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 9

Πρόλογος

Ἡ Ἐκκλησία μας μέ τήν διδασκαλία Της, τήν ζωή Της, τήν θεία λατρεία βοηθεῖ τόν πιστό νά συνειδητοποιήσει τίς τρεῖς καταστάσεις τῆς ὑπάρξεώς του.

α΄. Τήν προπτωτική κατάσταση πού καλεῖται καί ἀρχέγονος δικαιοσύνη, στήν ὁποία δέν παρέμεινε, ἀλλά ἐξέπεσε ἕνεκα τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ.

β΄. Τήν μεταπτωτική κατάσταση στήν ὁποία ζεῖ μέ τίς συνέπειες τῆς διακοπῆς τῆς κοινωνίας του μέ τόν Θεό καί τήν ἀλλοίωση τῆς ὑπάρξεώς του.

γ΄. Τήν ἐν Χάριτι κατάσταση στήν ὁποία ἐπανέφερε τόν ἄνθρωπο ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός μέ τό μυστήριο τῆς θείας οἰκονομίας, τό μυστήριο δηλαδή τῆς ἐνανθρωπήσεώς Του.

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 10

Σ᾽ αὐτή τήν μικρή πνευματική μελέτη ἀναπτύσσουμε αὐτό τό θέμα μέ σκοπό νά ἀποκτήσουν οἱ πιστοί αὐτογνωσία γιά νά φωτισθεῖ ὁ νοῦς τους καί ἡ ψυχή τους μέ τό σωτήριο φῶς τῆς ἀλήθειας τῆς Ἐκκλησίας, πού θά τούς ὁδηγήσει στήν διόρθωση τοῦ βίου τους καί γιά νά ἀποκτήσουν τήν θεοείδεια τοῦ ἀρχαίου κάλλους τῆς ὑπάρξεώς τους.

Μέ πατρικές εὐχές

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ
† Ὁ Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ
Δανιήλ

Ἔγραφα στήν Καισαριανή
Καθαρά Δευτέρα 2-3-2014

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 11

Συνεχῶς ἡ ἁγία Ἐκκλησία μας καλεῖ τούς πιστούς ἀδιακρίτως ἄνδρες καί γυναῖκες νά κατακτήσουν τίς κορυφές τῶν ἀρετῶν γιά νά ἐπανέλθουν στήν πρό τῆς πτώσεως κατάσταση ἀποβάλλοντες τήν δυσείδια (δυσμορφία) τῆς ὑπάρξεώς τους πού προκαλεῖ ἡ ἁμαρτία ἀποκαθιστώντας τό *«κατ' εἰκόνα Θεοῦ»* τῆς ὑπάρξεώς τους.

Ἔχοντας αὐτό ὡς δεδομένο, θά ὑπενθυμίσουμε συνοπτικά καί μέ περιεκτικές γραμμές τό διάγραμμα τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας περί τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου.

1. Ἡ προπτωτική κατάσταση.

Ὁ ἄνθρωπος στήν ἀρχική πρό τῆς πτώσεως κατάστασή του ὑπερεῖχε συγκρινόμενος μέ τήν κατάσταση στήν ὁποία περιῆλθε μετά τήν πτώση, διότι

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 12

ἐξῆλθε ἀπό τά χέρια τοῦ Πλάστου του σχετικά τέλειος. Ἦταν *«ἄκακος, εὐθύς, ἐνάρετος, ἄλυπος, ἀμέριμνος, πάσῃ ἀρετῇ κατηγλαϊσμένος»* κατά τήν διατύπωση τοῦ πρυτάνεως τῆς θεολογίας ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ.

Στήν κατάσταση αὐτή ὁ ἄνθρωπος διέθετε πέντε θεῖα δῶρα μέ τά ὁποῖα τόν προίκισε καί τόν στόλισε ὁ Δημιουργός Θεός, ὅπως ἀναφέρεται στήν Γένεση:

❁ α΄. Τήν κυριαρχία πάνω στά ζῶα καί πάνω στήν κτίση.

«Ὁ Θεός εἶπε ἄς δημιουργήσουμε τώρα τόν ἄνθρωπο, σύμφωνα μέ τήν δική μας εἰκόνα, καί νά ἔχει τήν δυνατότητα νά μοιάσει μέ μᾶς. Αὐτοί, ἄνδρας καί γυναίκα, ἄς εἶναι ἄρχοντες καί κύριοι τῶν ψαριῶν τῆς θάλασσας, τῶν πουλιῶν τοῦ οὐρανοῦ, τῶν ζώων καί ὅλης τῆς γῆς καί ὅλων ὅσα ἕρπουν πάνω στήν ἐπιφάνεια τῆς γῆς»[1].

Μέ τήν πτώση ἡ ἄλογη φύση ἀποστάτησε καί ἐξανέστη κατά τοῦ παραβάτου τῆς θείας ἐντολῆς ἀνθρώπου, ἀρνούμενη νά τόν σεβασθεῖ, νά ὑποταχθεῖ σ' αὐτόν καί νά τόν ὑπηρετήσει, *«συστενάζουσα καὶ συνωδίνουσα ἄχρι τοῦ νῦν»*[2].

Ὁ σοφός καί ἱερός Φώτιος, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἀπαντώντας σέ ἐρώτηση τί σημαίνει τό χωρίο τοῦ ἀποστόλου Παύλου «ὅτι κι αὐτή ἡ κτίση θά

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 13

ἐλευθερωθεῖ ἀπό τήν δουλεία», καί τά ἑξῆς, πού ἀναφέρεται στό ἡ΄ κεφάλαιο στόν στίχο 21-22 τῆς πρός Ρωμαίους Ἐπιστολῆς λέει:

«Ἦταν ἡ κτίση δούλη στόν ἄνθρωπο, ὁ ἥλιος καί ἡ σελήνη καί τά ἄστρα καί ἡ γῆ καί ὅσα ὑπάρχουν σ᾽ αὐτά, ὄχι γιατί ἦταν ἄξιος (γιατί ἦταν παραβάτης καί ὑπόδικος), ἀλλ᾽ ἐπειδή εἶχε προστάξει ὁ Θεός νά εἶναι δούλη, γιά νά μήν ἐξευτελισθεῖ μέ ὅλα ἡ εἰκόνα Του, ἄν καί εἶχε κάνει τήν παράβαση. Ἐνῶ στασίαζε λοιπόν ὅλη ἡ κτίση, ὁ Θεός προστάζει τήν κτίση νά μήν ἀφηνιάζει, ἀλλά νά παρέχει ὁ ἥλιος τό φῶς του, ἡ γῆ τούς καρπούς της, ἡ θάλασσα τά ψάρια καί τήν διακίνηση μέσω αὐτῆς τῶν ἐμπορευμάτων, καί καθένα ἀπό τά δημιουργήματα τήν χρησιμότητα καί τήν ὠφέλειά του στούς ἀνθρώπους. Αὐτή τήν ἔννοια ἀναλύοντας μέ λεπτομέρεια ὁ Ἀπόστολος, λέγει: "Γιατί ἡ ἀγωνιώδης προσδοκία τῆς κτίσης εἶναι προσδοκία νά φανερωθεῖ ἡ δόξα τῶν παιδιῶν τοῦ Θεοῦ. Γιατί ἡ κτίση ὑποτάχθηκε στήν ματαιότητα ὄχι μέ τήν θέλησή της, ἀλλ᾽ ἐξαιτίας ἐκείνου πού τήν ὑπέταξε, μέ τήν ἐλπίδα ὅτι καί αὐτή ἡ κτίση θά ἐλευθερωθεῖ ἀπό τήν δουλεία καί τή φθορά, γιά νά ἀποκτήσει τήν ἐλευθερία τῆς δόξας τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ". Ἐννοῶ τό ἑξῆς μ᾽ αὐτό πού λέγω: Ἐπειδή εἶδε ὁ Θεός τόν ἄνθρωπο νά ἔχει ἐκπέσει καί ἡ κτίση νά ἀρνεῖται νά ὑπηρετήσει ἐκεῖνον πού ἁμάρτησε, τῆς ἔβαλε ἄθελά της χαλινάρια καί τήν πρόσταξε νά τόν ὑπηρετεῖ ὅπως πρῶτα, ὅταν διατηροῦσε τό

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 14

βασιλικό καί ἀρχοντικό του ἀξίωμα φυλάγοντας τήν ἐντολή. Γιατί ἡ κτίση ντρεπόταν νά θεωρεῖ κύριό της ἐκεῖνον πού ἔγινε αἰχμάλωτος τῆς παράβασης καί νά ὑπηρετεῖ αὐτόν πού ἔβλεπε ὅτι εἶχε γίνει δοῦλος τῆς ἁμαρτίας. Καί ὅμως ὁ Κτίστης πρόσταξε νά μήν ἀρνεῖται τόν παραβάτη, ἀλλά νά ἐπιδείξει τήν ἄφθονη χάρη τοῦ κοινοῦ Δεσπότη καί τήν ἀμετάβλητη διάθεσή του πρός εὐεργεσία, δίνοντας ὑπόσχεση καί στήν κτίση, ὅτι, ἄν ἀνακαινισθεῖ καί ἐλευθερωθεῖ ὁ ἄνθρωπος πού εἶχε φθαρεῖ καί αἰχμαλωτισθεῖ, θά ἀνακαινισθεῖ καί ἡ ἴδια. Σά νά ἔλεγε· Ἔπεσε ἡ εἰκόνα μου καί ὀλίσθησε ἐξαιτίας τῆς παράβασης καί φθείρεται λόγω τῆς παρακοῆς της· Δεῖξε ἀνοχή νά ὑπηρετήσεις τήν φθορά ἐκείνου πού ἔχει φθαρεῖ, ὥστε, ὅταν αὐτόν, τήν εἰκόνα μου, θά τόν ἀνακαινίσω, τόν ἄνθρωπο πού ἔχει φθαρεῖ, νά ἀνακαινίσω μαζί του κι ἐσένα τήν κτίση καί νά σέ κάνω σύνθρονη τῆς δόξας του. Τί σημαίνει ὅμως τό ν᾽ ἀποφεύγει ἡ κτίση τήν κυριαρχία τοῦ ἀνθρώπου; Γιατί λέγει· "ἡ κτίση ὑποτάχθηκε στήν ματαιότητα χωρίς τήν θέλησή της". Σέ ποιά ματαιότητα; Ὅταν ἐκτραπεῖ ὁ ἄνθρωπος ἀπό τόν Θεό, αὐτό ὀνομάζεται ματαιότητα. Ἄκουσε τόν Δαβίδ πού ψάλλει: "Ὅλα γενικά εἶναι ματαιότητα, κάθε ἄνθρωπος πού ζεῖ". Κάθε ἄνθρωπος εἶναι ματαιότητα, ὅταν ἐγκαταλείπει τόν Θεό καί ἐπιδιώκει τά μάταια.

Τοποθέτησε ὁ Θεός ἀγγέλους κατά περιοχές τῆς οἰκουμένης γιά νά ἐπιτροπεύει καθένας, ὅπως λέγει

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 15

ὁ Μωυσῆς, σέ κάθε ἔθνος. Καί τούς τοποθέτησε, γιά νά χαλιναγωγήσουν τήν ἄψυχη κτίση, τόν ἥλιο, τήν σελήνη, τήν θάλασσα, τήν γῆ καί ὅσα αὐτά περιέχουν, ὥστε νά ὑπηρετοῦν τόν ἄνθρωπο γιά νά τά ἀπολαμβάνει. Πάλι δυσανασχετοῦσαν οἱ ἄγγελοι ὑπηρετώντας ἀνάξιους καί ὑπόδικους ἀνθρώπους. Καί μάλιστα βλέποντας αὐτούς ν' ἀφιερώνουν τό ἀξίωμα τό Δεσποτικό στά εἴδωλα. Ἔβγαζε ἡ γῆ τό κρασί, καί οἱ βωμοί δέχονταν τίς σπονδές, καί παρόμοια καί τούς ἄλλους καρπούς τούς ἀφιέρωναν στά εἴδωλα. Γι' αὐτό δυσφοροῦσαν οἱ ἄγγελοι βλέποντας νά ἀποδίδονται τιμές στά ἀνύπαρκτα ἀντί σ' Αὐτόν πού ὑπάρχει. Ἀπό ἐδῶ πηγάζει καί τό ἄλλο ζήτημα πού ἀναφέρεται στόν προφήτη: "Ἦρθε σ' αὐτόν", λέγει, "ὁ ἄγγελος Γαβριήλ καί τοῦ λέγει· Δανιήλ, ἐσύ ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ἀπό τήν ἡμέρα πού ἀποφάσισες νά ταλαιπωρήσεις τήν ψυχή σου μπροστά στά μάτια τοῦ Θεοῦ, ἡ δέησή σου εἰσακούστηκε καί στάλθηκα νά σοῦ πῶ αὐτά τά λόγια. Ἀλλά ὁ ἄρχοντας ἄγγελος τοῦ βασιλείου τῶν Περσῶν μοῦ ἀντιστάθηκε, ὥσπου ἦρθε νά μέ βοηθήσει ὁ ἄγγελος Μιχαήλ, ὁ ἄρχοντας τοῦ ἔθνους σας". Θ' ἀποροῦσε βέβαια κανείς, ἄν ὁ ἐπίτροπος ἄγγελος τῆς περσικῆς χώρας εἶχε ὁρισθεῖ ἀπό τόν Θεό, ὅπως ἐπίσης καί ὁ Γαβριήλ στάλθηκε ἀπό τόν Θεό νά ἐπαναφέρει τούς Ἰσραηλίτες ἀπό τήν αἰχμαλωσία, πῶς τοῦ ἀντιστάθηκε ὁ ἄρχοντας ἄγγελος τῶν Περσῶν; Ἡ λύση τῆς ἀπορίας εἶναι ἡ ἑξῆς.

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 16

Ὁ κόσμος ἦταν γεμᾶτος ἀπό τήν εἰδωλολατρία, καί οἱ ἄγγελοι, πού ἐπιτρόπευαν στά ἔθνη, ἦταν γεμᾶτοι ἀγανάκτηση καί θλίψη. Ὁ Δανιήλ ὅμως πού εἶχε ἀπαχθεῖ αἰχμάλωτος στήν Βαβυλώνα μαζί μέ τούς ὁμοφύλους του κήρυττε τήν γνώση τοῦ Θεοῦ. Τό ἴδιο καί οἱ Τρεῖς Παῖδες, πού ἡ φωτιά τούς δρόσιζε ἀλλάζοντας τήν καυστική δύναμή της σέ εὐχάριστη αὔρα. Γι᾽ αὐτό καί πολλούς, μεταθέτοντάς τους ἀπό τήν εἰδωλολατρική πλάνη, τούς ἔκανε νά λατρέψουν τόν Θεό. Ὁ ἐπίτροπος λοιπόν ἄγγελος τῶν Περσῶν χαιρόταν βλέποντας στά μέρη του νά λατρεύουν τόν Θεό ἀντί τά εἴδωλα. Ἔβλεπε τόν Ναβουχοδονόσωρ, ἀντί νά καταναγκάζει νά θυσιάσουν στά εἴδωλα καί νά ὑποβάλλει στίς ἔσχατες τιμωρίες ἐκείνους πού δέν ὑπάκουαν, νά μιλάει λαμπρά γιά τόν Θεό καί νά λέγει: "Σεδράχ, Μισάχ, Ἀβδεναγώ, οἱ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου, καί πολλά παρόμοια". Ἐπειδή λοιπόν ὁ μακάριος Δανιήλ, ὅταν συμπληρώθηκαν τά ἑβδομήντα χρόνια, πού εἶχαν ὁρισθεῖ γιά τήν αἰχμαλωσία, παρακαλοῦσε τόν Θεό νά ἐλευθερώσει ἀπό τήν αἰχμαλωσία τούς Ἰσραηλίτες, ἀπεστάλη ὁ Γαβριήλ σ᾽ αὐτόν νά φέρει το μήνυμα τῆς ἀπελευθέρωσης, ὅμως ἀντιστέκεται στόν Γαβριήλ ὁ ἐπιστάτης ἄγγελος τῆς Περσικῆς ἀρχῆς, ἀπό τήν λύπη του, ὅτι καί πάλι ἡ χώρα στήν ὁποία ἐπιστατοῦσε, ἄν μεταφερθοῦν οἱ δάσκαλοι τῆς εὐσεβείας ἀπό αὐτήν, θά ἐπιστρέψει στήν προηγούμενη ἀσέβεια καί πλάνη. Καί ἀντιστεκόταν, ὄχι ἀντιμαχόμενος πρός

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 17

αὐτόν, ἀλλά ὑπερασπιζόμενος τό δίκαιό του, λέγοντας: Γιατί τόση βιασύνη γιά τήν ἐπάνοδο; Ὅταν κατοικοῦσαν στήν πατρίδα τους οἱ Ἰσραηλίτες κι εὐημεροῦσαν, πολλές φορές παρασύρθηκαν στήν εἰδωλολατρία, ἐνῶ τώρα, κατοικώντας προσωρινά στήν ξένη χώρα, ὄχι μόνο κατέχονται ἀπό καθαρή εὐσέβεια, ἀλλά γίνονται καί πρόμαχοι τῆς εὐσέβειας καί πολλούς ἀπό τούς παραπλανημένους τούς ἐπιστρέφουν στόν ἀληθινό Θεό. Ὅταν λοιπόν καί ἐκεῖνοι πού δέχθηκαν τήν χάρη δέν εἶχαν καμμιά ὠφέλεια στήν ψυχή, καί αὐτούς, πού χάρη σέ ἐκείνους εἶχαν ἀρχίσει νά γυρίζουν στήν εὐσέβεια, ἡ ἀσέβεια, τό ἔσχατο κακό, τούς κάνει πάλι ὑποχείριούς της, πόσο καλύτερο ἦταν καί τούς Ἰσραηλίτες ἀπό τήν ὥς τότε αἰχμαλωσία νά μή τούς ἐλευθερώσουν, και ἐκείνους, πού πρόσφατα εἶδαν τό φῶς τῆς θεογνωσίας νά τούς κρατήσουν στήν ἴδια εὐσέβεια; Στάλθηκα, λέγει, γιά νά ἀποκαταστήσω τόν λαό στήν πατρίδα. Σέ ποιά πατρίδα; Σέ ἐκείνη πού κατοικοῦσαν καί τήν μίαναν μέ τίς κνίσες θυσιάζοντας στούς δαίμονες καί μέ τήν εἰδωλομανία. Αὐτό δέν κατηγορεῖ καί ὁ Ἱερεμίας λέγοντας, "Ὅσες εἶναι οἱ πόλεις σου, Ἰούδα, τόσοι εἶναι καί οἱ θεοί σου, καί ὅσα εἶναι τά σταυροδρόμια σου, Ἱερουσαλήμ, σέ τόσα θυσίαζες στήν Βάαλ". Μέ ἄπειρα ἀγαθά τούς κατέκλυζε τότε ὁ Θεός, καί ὅμως δέν ἐγκατέλειπαν τήν κακία καί τήν ἀσέβεια, ἐνῶ τώρα ὑπομένουν μύρια κακά, καί ὅμως δέν ἀπομακρύνονται ἀπό τόν Θεό. Ποιό λοιπόν θά εἶναι τό

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 18

κέρδος τῆς ἐπιστροφῆς; Δέν ἦταν ἀντίσταση τοῦ κακοῦ πρός τό ἀγαθό· γιατί δέν εἶπε ἀντιμαχόταν, ἀλλά ἀντιστεκόταν. Πολλές φορές βέβαια προβάλλεται ἀντίσταση τοῦ δικαίου πρός τό ἀγαθό, ὅπως ἀντιστέκεται πολλές φορές ἡ φιλανθρωπία στόν νόμο καί ὁ νόμος στήν φιλανθρωπία. Ὁ νόμος τιμωρεῖ ἐκεῖνον πού ἔσφαλε, ἡ φιλανθρωπία τοῦ βασιλιᾶ πολλές φορές ὅποιον ἔσφαλε τόν ἐλεεῖ καί τόν ἀπαλλάσσει ἀπό τήν τιμωρία. Ἐδῶ λοιπόν δέν εἶναι μάχη δύο ἀντίθετων, ἀλλά δύο συγγενῶν μεταξύ τους. Γιατί οὔτε τό δίκαιο βίσκεται ἔξω ἀπό τήν ἀγαθότητα, οὔτε τό ἀγαθό ἔξω ἀπό τήν δικαιοσύνη.

Ἡ κτίση, λέγει, βρισκομένη στήν κακή κατάσταση πού λέχθηκε προηγουμένως καί ἀγανακτώντας, ἐπειδή καί χωρίς νά θέλει ἄφηνε νά τήν χρησιμοποιεῖ ὁ παραβάτης καί τόν ἐξυπηρετοῦσε, καί ἐπειδή οἱ ἄγγελοι στενοχωροῦνταν γιά τήν ἀγνωμοσύνη ἐκείνου πού δεχόταν τίς εὐεργεσίες καί ὅλος ὁ κόσμος εἶχε φθαρεῖ ἀπό τίς παρανομίες (γιατί λέγει, "εἶδε ὁ Θεός τήν γῆ, καί ἦταν διεφθαρμένη πέρα ὡς πέρα, γιατί κάθε ἄνθρωπος διέφθειρε τόν δρόμο του". Ἡ κτίση δέν ἦταν ὅπως τήν εἶχε δημιουργήσει ὁ Θεός γι᾽ αὐτούς ἀπό τήν ἀρχή· ὁ οὐρανός δέν ἦταν γιά τά ἄστρα ὅπως πρῶτα, καταφωτιζόμενος χωρίς καμμιά κηλίδα· ἡ γῆ δέν ἔδινε ὅπως πρῶτα ἁγνούς τούς καρπούς της, οὔτε ἡ θάλασσα οὔτε κανένα ἄλλο ἀπό τά δημιουργήματα ἦταν ὅπως πρῶτα. Γιατί, μπαίνοντας σ᾽ αὐτήν ὁ πα-

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 19

ραβάτης, καταμίανε καί καταθόλωσε τά πάντα, μέ τίς βλασφημίες του, μέ τίς θεομάχες καί αἰσχρές φωνές, μέ τούς μιαρούς φόνους τήν γῆ, μέ τούς πειρατές καί τούς ληστές τήν θάλασσα, τίς πηγές καί τούς ποταμούς μέ τίς εἰδωλολατρίες, ἀποδίδοντας αὐτά στίς νύμφες καί στούς δαίμονες. Ὅλη τήν κτίση οἱ ἄνθρωποι τήν εἶχαν θεοποιήσει καί τίποτε δέν καθιστᾶ τόσο πολύ μιαρή καί κίβδηλη τήν κτίση, ὅσο τό νά θεοποιεῖται αὐτή. Μπῆκε μέσα σ᾽ αὐτήν ὁ Σωτήρας τοῦ κόσμου φορώντας τήν σάρκα καί ἀφοῦ τήν ἀπάλλαξε ἀπό τά ἀμέτρητα αὐτά μιάσματα, τήν ἀνακαίνισε καί τήν ἐλευθέρωσε ἀπό πολύ βαρύτερες ἀπό ὅ,τι ἡ σωματική διαφθορά κακώσεις καί παθήσεις. Μέ τήν πρώτη παρουσία Του ἀνακαινίζει τήν φύση, γιά νά μάθεις ὅτι αὐτός εἶναι Ἐκεῖνος ὁ ἴδιος πού τήν δημιούργησε ἀπό τήν ἀρχή· γιατί δέν εἶναι ἄλλου ἔργο ἡ δημιουργία της, καί ἄλλου μετά τήν διαφθορά της ἡ ἀνακαίνιση, ἀλλά καί τά δύο εἶναι ἔργο τῆς ἴδιας σοφίας καί τέχνης. Ἀνακαινίζει τήν κτίση κατά τήν πρώτη παρουσία Του, γιά νά μήν σοῦ μείνει κανένας χῶρος γιά τήν ἀπιστία, ὅτι κατά τήν δευτέρα παρουσία δέν θά ἀνακαινισθεῖ, καί πρίν ἀπό αὐτήν ἐσύ, σέ ἀφθαρσία, σέ ἀπάθεια, σέ ἀπερίγραπτη καλλονή. Γιατί, ἐάν, ὅταν φοροῦσε ἐθελουσίως τήν ἀσθένεια τῆς σάρκας, μέ ἱδρῶτες καί πόνους ὁ Χριστός, πού τόν συκοφαντοῦσαν πλάνο καί Σαμαρείτη, καθάρισε τήν κτίση ἀπό τόσα μεγάλα καί μακροχρόνια πάθη καί μολύσματα, ὅταν θά ἔλθει ὡς

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 20

κριτής ζώντων καί νεκρῶν, ὅταν μυριάδες τάγματα ἀγγέλων θά τόν δορυφοροῦν, ὅταν θά ἔλθει ὡς Δεσπότης καί Κύριος ὅλων, ὅταν ὅλα θά φρίττουν καί θά τρέμουν, πῶς δέν θά φαίνεται νά γίνεται κατά πολύ εὐκολότερα ἡ μεταβολή ἀπό τήν φθορά στήν ἀφθαρσία, καί θά εἶναι θεοπρεπές ἐκεῖνο πού θά ἀκολουθεῖ; Γιατί ἔρχεται ὁ Σωτήρας, πού προκήρυξαν οἱ προφῆτες, γιά νά μή νομίσει κανείς, ὅτι μέ ὅποιο τρόπο ὁ ἄνθρωπος μετά τήν πρώτη ἀποτυχημένη προσπάθεια γιά βοήθεια προχωρεῖ σέ δεύτερη, ἔτσι κάνει καί ὁ Θεός. Γιά νά μή σκεφθεῖ λοιπόν κανείς αὐτό τό πράγμα, προέλεγαν ἀπό παλαιά οἱ προφῆτες τήν παρουσία Του, γιά νά δείξουν, ὅτι ὁ Θεός δέν βρίσκει ἐκεῖνο πού εἶναι συμφέρον σκεπτόμενος, ἀλλά προγνώριζε τά πάντα ἀπό τήν ἀρχή. Γιατί ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι σκεπτόμαστε, κι ἄν ἀποτύχουμε στήν πρώτη δοκιμή, ἐπιχειροῦμε ἄλλες, ὁ Θεός ὅμως δέν ἐνεργεῖ ἔτσι, ἀλλά ἔδωσε τούς νόμους καί τούς προφῆτες, καί μετά ἀπό αὐτά τό Εὐαγγέλιο, ὄχι ἐπειδή διαπίστωσε τό συμφέρον μέ τό πέρασμα τοῦ χρόνου, ἀλλά τό γνώριζε ἀπό τήν ἀρχή, γιατί ἀλλιῶς δέν θά ἦταν δυνατό νά ὑπάρχει ἡ κτίση οὔτε νά γίνει ὁ ἄνθρωπος μέσα σ᾽ αὐτήν, οὔτε νά παιδαγωγηθεῖ, οὔτε νά ἀναλάβει τό δῶρο τῆς ἀφθαρσίας, παρά μόνον μέ τόν τρόπο πού οἰκονόμησε ἡ ἄφατη πρόνοια καί φιλανθρωπία.

Ἐπειδή ὅμως ρωτοῦν: Ἄν ὁ Θεός γνώριζε ἀπό πρῶτα ὅτι ὁ Ἀδάμ θά ἁμάρτανε, γιατί τόν δημιούργη-

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 21

σε; Αὐτή ἡ ἀπορία ἔχει πολλές καί ὡραῖες λύσεις. Λέγει λοιπόν ὁ θεόσοφος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος: "Δέν λέγω ὅτι γνώριζε ἀπό πρίν μόνον αὐτό· γνώριζε ἐπίσης ὅτι μετά τήν παράβαση θά τόν ἀναστήσει σύμφωνα μέ τό σχέδιο τῆς προαιώνιας οἰκονομίας. Καί δέν θά προέβλεπε τήν πτώση, ἄν δέν εἶχε σκεφθεῖ προηγουμένως τήν ἀνάσταση. Γνώριζε ὅτι θά πέσει, ἀλλά εἶχε ἐξασφαλίσει τό φάρμακο τῆς ἀνάστασεώς Του καί παραχώρησε νά δοκιμάσει ὁ ἄνθρωπος τόν θάνατο, γιά νά μάθει τί θ' ἀκολουθήσει μέ τίς δικές του δυνάμεις καί τί μέ τήν χάρη τοῦ Πλάστη του. Γνώριζε ὅτι θά πέσει ὁ Ἀδάμ, ἀλλά ἔβλεπε ὅτι ἀπό αὐτόν θά προερχόταν ὁ Ἄβελ, ὁ Ἐνώς, ὁ Ἐνώχ, ὁ Νῶε, ὁ Ἠλίας, οἱ προφῆτες, οἱ ἐξαίσιοι ἀπόστολοι, ἡ εὐγένεια τῆς ἀνθρώπινης φύσης, τά θεοκίνητα νέφη τῶν μαρτύρων πού ἔσταζαν τήν εὐσέβεια. Τά ἔβλεπε αὐτά, καί ποῦ ἦταν τό καλό, ποῦ ἦταν τό δίκαιο, ποῦ ἐκεῖνο πού ἔπρεπε στόν Θεό, ὥστε ἐπειδή ἐπρόκειτο ν' ἁμαρτήσει ἕνας ἄνθρωπος, αὐτόν νά μήν τόν ἀνεβάσει ἀπό τήν ἀνυπαρξία, καί νά ἀνακόψει τήν γέννηση τόσων ἀνδρῶν, πού γιά τόν καθένα τους δέν εἶναι ἄξιος ὅλος ὁ κόσμος, καί νά θερίσει ἀπό τήν ρίζα τήν τόση βλάστηση καί ὁμορφιά τοῦ ἀνθρώπινου γένους καί νά ρίξει ἐναντίον του τό ξερίζωμα καί τήν ὀργή καί μάλιστα τήν στιγμή πού ἐκεῖνος ὕστερα προτίμησε τήν ἁμαρτία καί οὔτε εἶχε ἁμαρτήσει οὔτε εἶχε σκεφθεῖ κἄν νά ἁμαρτήσει, ἐπειδή οὔτε εἶχε ἀκόμα λάβει ὕπαρξη; Γιατί, ἄν γνώρισμα τῶν φρονί-

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 22

μων εἶναι νά μή ζητοῦνται εὐθύνες ἀπό ἐκεῖνον πού μελέτησε νά ἁμαρτήσει, ἀλλά δέν ἁμάρτησε, πῶς ὁ Θεός θά ζητήσει τιμωρία ἁμαρτωλοῦ ἀπό ἐκεῖνον πού οὔτε σκέφθηκε νά ἁμαρτήσει, καί τότε πού ἦταν βέβαια βαρύ τό ἁμάρτημα (πῶς δηλαδή δέν εἶναι βαρύ ἡ ἀθέτηση τῆς Δεσποτικῆς ἐντολῆς), δέν θά ἔμενε ὅμως ἀθεράπευτο ἐξαιτίας τῆς ἀνέκφραστης φιλανθρωπίας τοῦ Πλάστη, κι ὁ πρωτόπλαστος ἐπρόκειτο νά ἐπανέλθει στήν ἀρχική εὐγένεια; Ὥστε, ἄν δέν ἐρχόταν στήν ὕπαρξη, ἐπειδή ἐπρόκειτο νά ἁμαρτήσει ὁ πρωτόπλαστος, θά παρουσιαζόταν τό Θεῖο ὅτι τιμωρεῖ ἐκεῖνον πού δέν ἁμάρτησε καί ὅτι τόν στεροῦσε ἀπό τήν κατοπινή ἀνάκληση καί σωτηρία του, καθιστώντας ἔτσι τήν κτίση ἔρημη ἀπό τόσους λαμπρούς καί ἀγαθούς ἄνδρες"[3].

Ἐπί τοῦ ἰδίου θέματος ὁ Θεοδώρητος Κύρου, λέει:

ιθ΄. «"Διότι ὅλη ἡ κτίση προσμένει μέ λαχτάρα πότε θά φανερωθεῖ ἡ δόξα τῶν παιδιῶν τοῦ Θεοῦ". Δέν βλέπετε, λέει, τόν οὐρανό, τήν γῆ, τήν θάλασσα, τόν ἀέρα, τόν ἥλιο, τήν σελήνη, ὁλόκληρο τόν ὁρατό κόσμο καί μαζί μέ αὐτόν καί τόν ἀόρατο, τούς Ἀγγέλους, τούς Ἀρχαγγέλους, τίς Δυνάμεις, τίς Ἐξουσίες, τίς Κυριότητες; Ὅλα αὐτά ἀναμένουν τήν δική μας ὁλοκλήρωση».

κ΄. «"Διότι στήν ματαιότητα ἡ κτίση ὑποτάχθηκε ὄχι ἑκουσίως, ἀλλά ἐξ αἰτίας ἐκείνου πού τήν ὑπέταξε

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 23

ἔχοντας ἐλπίδα". Ἀποκαλεῖ ματαιότητα τήν φθορά. Διότι, αὐτό μετά ἀπό λίγο μᾶς διδάσκει, ὅτι δηλαδή καί αὐτή ἡ κτίση θά ἐλευθερωθεῖ ἀπό τήν ὑποδούλωσή της στήν φθορά. Διδάσκει μάλιστα ὅτι σέ ὁλόκληρη τήν ὁρατή κτίση ἔλαχε νά λάβει φθαρτή φύση. Καί αὐτό, ἐπειδή ὁ Δημιουργός τῶν πάντων προγνώριζε τήν παράβαση τοῦ Ἀδάμ καί τήν τιμωρία μέ θάνατο πού θά ἔφερνε ἐξ αἰτίας της σέ αὐτόν. Διότι δέν ἦταν οὔτε εὔλογο, οὔτε δίκαιο ὅσα πλάστηκαν γιά ἐκεῖνον νά μετέχουν τῆς ἀφθαρσίας καί ὁ ἴδιος, γιά χάρη τοῦ ὁποίου αὐτά δημιουργήθηκαν νά εἶναι θνητός καί φθαρτός. Ἀλλά λαμβάνοντας ὁ ἄνθρωπος διά τῆς ἀναστάσεως τήν ἀθανασία καί ἐκεῖνα νά μετάσχουν τῆς ἀφθαρσίας. Λέει λοιπόν ὅτι αὐτή τήν τροπή τῶν πραγμάτων ἀναμένει ὁ ὁρατός κόσμος. Μάλιστα ἀπέκτησε τήν ροπή στήν φθορά ὄχι μέ τήν θέλησή του, ἀλλά ἐπειδή ἐγκολπώθηκε τόν ὅρο πού ἔθεσε ὁ Δημιουργός. Ἀλλά ἐπειδή βλέπει τήν κηδεμονία μας ἀπό τόν Θεό κατορθώνει νά διατηρεῖ τήν ἐλπίδα ὅτι θά μεταβληθεῖ ἡ κατάσταση αὐτή, γιατί καί ἡ ἴδια ἡ κτίση πρόκειται νά ἐλευθερωθεῖ ἀπό τήν ὑποδούλωσή της στήν φθορά. Αὐτή τήν τρεπτότητα τῆς κτίσεως καί ὁ θεῖος Δαβίδ μαρτυρεῖ καί ἀφοῦ μνημονεύσει τόν Οὐρανό καί τήν γῆ ἀναφέρει ὅτι: "Αὐτοί θά χαθοῦν, ἐσύ ὅμως θά παραμένεις"».

κα΄. «Ὅτι καί ἡ ἴδια ἡ κτίση θά ἐλευθερωθεῖ ἀπό τήν ὑποδούλωσή της στήν φθορά καί θά γίνει μέτοχος στήν ἐλευθερία τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ. Αὐτά δηλαδή,

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 24

προβάλλοντας τό ὄνομά τους καί διακηρύσσοντας μέ τήν ἀθανασία ὅτι εἶναι παιδιά τοῦ Θεοῦ θά δεχθεῖ καί ἐκείνη τήν ἀπαλλαγή ἀπό τήν φθορά. Αὐτά δέ τά εἶπε, ὄχι ἰσχυριζόμενος ὅτι ἡ ὁρατή κτίση εἶναι λογική ἀλλά χρησιμοποιώντας μιά προσωποποίηση. Αὐτό εἶναι χαρακτηριστικό τῶν προφητῶν· καί ὁ μέν ἕνας λέει ὅτι τά πεῦκα θρηνοῦν, καί ὁ ἄλλος ὅτι εὐφραίνονται τά δάση καί σκιρτοῦν τά βουνά καί τά ποτάμια ἐπευφημοῦν».

κβ΄. «"Διότι καλά γνωρίζουμε ὅτι ὁλόκληρη ἡ κτίση στενάζει καί ὑποφέρει ὠδίνες τοκετοῦ". Ἐδῶ περιέλαβε καί τόν ἀόρατο κόσμο. Γιατί εἶπε, "ὁλόκληρη ἡ κτίση". Καί γιά νά γίνει πιό ἀκριβής ἡ κατανόηση αὐτοῦ τοῦ χωρίου, θά σοῦ ὑπενθυμίσω καί τό εὐαγγελικό ρητό. Γιατί ὁ Κύριος εἶπε ὅτι καί οἱ ἄγγελοι στούς οὐρανούς χαίρονται γιά κάθε ἕναν ἄνθρωπο πού μετανοεῖ. Ἐάν λοιπόν χαίρονται γιά τούς ἁμαρτωλούς πού μετανοοῦν, εἶναι καταφανές ὅτι πτοοῦνται, ὅταν βλέπουν τίς δικές μας παρανομίες»[4].

Ἐπίσης ὁ Θεοφύλακτος Βουλγαρίας ἐπί τοῦ ἰδίου χωρίου:

Στήν ματαιότητα ἡ κτίση ὑποτάχθηκε ὄχι ἑκουσίως, ἀλλά ἐξ αἰτίας ἐκείνου πού τήν ὑπέταξε, ἔχοντας ἐλπίδα ὅτι καί ἡ ἴδια ἡ κτίση θά ἐλευθερωθεῖ ἀπό τήν ὑποδούλωσή της στήν φθορά καί θά μετάσχει στήν ἐλευθερία πού θά ἀπολαμβάνουν τά δοξασμένα παιδιά τοῦ Θεοῦ. Στήν ματαιότητα, πού θά πεῖ στήν φθορά

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 25

ὑποτάχθηκε ἡ κτίση, ἀντί νά πεῖ ἔγινε φθαρτή γιά χάρη σου, ἄνθρωπε. Διότι ἐπειδή ἔλαβες σῶμα θνητό καί φθαρτό, γι᾽ αὐτό καί ἡ γῆ ἀγκάθια καί τριβόλια ἔβγαλε καί ὁ οὐρανός πού ὁδηγεῖται στήν φθορά ἔχει ἀνάγκη ἀπό ἀνακαίνιση. Ἀλλά πῶς μπόρεσε ἐξ αἰτίας κάποιου ἄλλου νά γίνει φθαρτή; Διότι καί γιά τόν ἄνθρωπο καί μόνο τό ἔπαθε. Καί τό ὄχι "ἑκουσίως", αὐτό σημαίνει, ἀντί νά πεῖ ἀπό τήν κηδεμονία τοῦ Θεοῦ στόν κόσμο προῆλθαν τά πάντα καί ὅτι δέν εἶναι τῆς κτίσεως κατόρθωμα. Γιά χάρη τῆς δικῆς σου ὠφέλειας, προκειμένου, ὅταν παρατηρήσεις πώς αὐτή φθείρεται, νά τήν περιφρονήσεις καί νά στραφεῖς πρός τόν οὐρανό. Καί, ἀκούγοντας τό "ἔχοντας ἐλπίδα" νά σκέφτεσαι ὅτι μιλᾶ μέ προσωποποίηση καί ὅπου ἀλλοῦ πράττει ὁμοίως. Καί ἡ ἴδια ἡ κτίση θά ἐλευθερωθεῖ καί ὄχι ἐσύ μόνος. Ἀλλά καί ἐκεῖνο πού εἶναι ὑποδεέστερό σου καί ἄψυχο καί χωρίς αἰσθήσεις καί αὐτό θά συμμετάσχει στά ἀγαθά. Ἔτσι, δέν θά εἶναι πλέον φθαρτή, ἀλλά θά σέ ἀκολουθήσει. Καί, ὅπως ὅταν ἔγινες φθαρτός ἔγινε καί ἐκείνη φθαρτή, ἔτσι καί ὅταν γίνεις ἄφθαρτος, θά ἀποκτήσει κι ἐκείνη ἀφθαρσία. Ἐάν ἡ κτίση ἔπαθε γιά χάρη σου, ὀφείλεις καί ἐσύ νά ὑπομένεις τά πάθη σου γιά τόν Θεό. Καί, ἐάν ἐκείνη προσδοκᾶ νά δοξασθεῖ, πόσο περισσότερο ὀφείλεις νά προσδοκᾶς καί ἐσύ! Ὅπως ὁ πατέρας περιβάλλει τούς δούλους μέ τήν λαμπρότητα πού ἔχουν οἱ γιοί του, ἔτσι καί ὁ Θεός περιβάλλει τήν κτίση μέ τήν δική μας λαμπρότητα.

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 26

"Γνωρίζουμε πολύ καλά ὅτι ὡς τώρα ὅλη ἡ κτίση στενάζει καί ὑποφέρει ὠδῖνες τοκετοῦ. Καί ὄχι μονάχα ἡ κτίση, ἀλλά τό ἴδιο κάνουμε καί ἐμεῖς. Ἔχουμε τήν πρώτη σοδειά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅμως ἐσωτερικῶς στενάζουμε, γιατί προσμένουμε τήν υἱοθεσία τοῦ Θεοῦ πού θά γλιτώσει τό σῶμα μας" . Μέ αὐτούς τούς λόγους παρακινεῖ τόν ἀκροατή νά περιφρονήσει τά παρόντα, σάν νά τοῦ ἔλεγε: Μήν καταντήσεις κατώτερος τῆς κτίσεως κι οὔτε νά παραμείνεις στά παρόντα, ἀλλά καλύτερα νά θρηνήσεις, ἐπειδή δέν μπορεῖς νά ἔχεις αὐτή τήν στιγμή τήν μελλοντική δόξα. Ἐάν λοιπόν ἡ κτίση θρηνεῖ, πολύ περισσότερο ὀφείλεις κι ἐσύ τό ἴδιο νά πράττεις. Ἀναφέρει μάλιστα ὅτι "καί ἐμεῖς ἔχουμε τήν πρώτη σοδειά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος", πού σημαίνει ὅτι ἄν καί γευτήκαμε τά προορισμένα γιά τό μέλλον ἀγαθά, "θρηνοῦμε", ἐπειδή δέν μποροῦμε νά τά ἔχουμε αὐτή τήν στιγμή. Καί αὐτή εἶναι ἡ αἰτία πού λάβαμε ὅλα τά χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (αὐτά ὀνομάζει "πρώτη σοδειά") καί συμπεραίνουμε μέ αὐτό τόν τρόπο γιά τά μελλοντικά ἀγαθά. Ἔπειτα, γιά νά μήν ἔχουν καί οἱ αἱρετικοί ἀφορμή, ὅτι τάχα ἐπειδή ὁ κόσμος εἶναι κακός, γιά αὐτό καί ὑποφέρουμε, λέει "προσμένει τήν υἱοθεσία τοῦ Θεοῦ". Καί πῶς, ἀφοῦ ἤδη μᾶς υἱοθέτησε προσμένουμε καί ἄλλην; Ναί, λέει, βεβαίως ὄχι ἐκείνη πού ἤδη λάβαμε μέ τό βάπτισμα, ἀλλά τήν πλήρη δόξα πού θά ἔχουμε ὅταν ἀφθαρτισθοῦν τά σώματά μας. Αὐτό εἶναι ἡ ὁλοκληρωτική

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 27

μας λύτρωση, ἀπελευθέρωση καί ἀπαλλαγή ἀπό τόν θάνατο καί τά πάθη, ὅταν δέν θά μποροῦμε πλέον νά μεταστραφοῦμε ἀπό τήν υἱοθεσία τοῦ Θεοῦ στήν ὑποδούλωση στήν ἁμαρτία»[5].

Ὅταν σταυρώθηκε ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός συνέβησαν δύο γεγονότα τά ὁποῖα σχολιάζονται ἀπό τούς μελωδούς θεολόγους ποιητές τῶν ὕμνων:

❁ α.΄ Ὅτι ἡ ἄλογος κτίση ἀφ' ἑνός καταλήφθηκε ἀπό φόβο καί θαυμασμό πού ἔβλεπε νά πάσχει ὁ Ἔνδοξος Κύριος καί Δημιουργός Θεός καί κινήθηκε κατά τῶν Σταυρωτῶν (Ματθαίου κζ΄ 45 - Λουκᾶ κγ΄44-45).

«Σὲ τὸν ἐπὶ ὑδάτων, κρεμάσαντα πᾶσαν τὴν γῆν ἀσχέτως, ἡ κτίσις κατιδοῦσα ἐν τῷ Κρανίῳ κρεμάμενον, θάμβει πολλῷ συνείχετο. Οὐκ ἔστιν ἅγιος, πλήν σου Κύριε κραυγάζουσα»[6].

«Πᾶσα ἡ κτίσις ἠλλοιοῦτο φόβῳ, θεωροῦσά σε ἐν σταυρῷ κρεμάμενον, Χριστέ· ὁ ἥλιος ἐσκοτίζετο καὶ γῆς τὰ θεμέλια συνεταράττετο· τὰ πάντα συνέπασχον τῷ τὰ πάντα κτίσαντι. Ὁ ἑκουσίως δι' ἡμᾶς ὑπομείνας, Κύριε δόξα σοι»[7].

«Σὲ τὸν ἀναβαλλόμενον τὸ φῶς ὥσπερ ἱμάτιον, καθελὼν Ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ξύλου σὺν Νικοδήμῳ, καὶ θεωρήσας νεκρόν, γυμνόν, ἄταφον, εὐσυμπάθητον θρῆνον ἀναλαβών, ὀδυρόμενος ἔλεγεν· Οἴμοι! γλυκύτατε Ἰησοῦ, ὃν πρὸ μικροῦ ὁ ἥλιος, ἐν Σταυρῷ κρεμάμενον

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 28

θεασάμενος, ζόφον περιεβάλλετο, καὶ ἡ γῆ τῷ φόβῳ ἐκυμαίνετο, καὶ διερρήγνυτο ναοῦ τὸ καταπέτασμα· ἀλλ᾽ ἰδοὺ νῦν βλέπω σε, δι᾽ ἐμὲ ἑκουσίως ὑπελθόντα θάνατον. Πῶς σε κηδεύσω Θεέ μου; ἢ πῶς σινδόσιν εἰλήσω; ποίαις χερσὶ δὲ προσψαύσω τὸ σὸν ἀκήρατον Σῶμα; ἢ ποῖα ᾄσματα μέλψω τῇ σῇ ἐξόδῳ οἰκτίρμον; Μεγαλύνω τὰ Πάθη σου, ὑμνολογῶ καὶ τὴν ταφήν σου, σὺν τῇ Ἀναστάσει κραυγάζων· Κύριε, δόξα σοι»[8].

Ὁ χρυσολόγος γλώσσα τῆς Ἐκκλησίας ρητορικώτατα περιγράφει τήν ταραχή καί ἀναστάτωση τῆς κτίσεως.

«Τότε καί μόνο γιά τήν ὑπομονή (τοῦ Κυρίου) τό σύμπαν κατεπλάγη· τότε οἱ οὐρανοί σαλεύθηκαν. Ἀρχές ὑπερκόσμιοι, θρόνοι καί νόμοι διαταράχθηκαν βλέποντας τόν Νοητόν Ἀρχιστράτηγο τῆς μεγάλης δυνάμεως νά κρέμεται ἐπί ξύλου· σέ λίγο ἔπεσαν καί τά ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, βλέποντας τόν πρό ἑωσφόρου νά εἶναι ἁπλωμένος στόν σταυρό. Ἔσβησε καί τό λαμπρότατο φῶς τοῦ ἡλίου, ὅταν εἶδε τό μέγιστο φῶς νά ἔχει ἀμαυρωθεῖ. Τότε σχίσθηκαν πέτρες τῆς γῆς γιά νά καταδείξουν τήν ἀγνωμοσύνη τοῦ Ἰσραήλ, διότι δέν ἀναγνώρισε τήν πέτρα τήν πνευματική ἀπό τήν ὁποία συνεχῶς ἔπινε. Σχίσθηκε τό καταπέτασμα τοῦ ναοῦ συμπάσχοντας καί ἀποκαλύπτοντας τόν οὐράνιο ἀληθῶς Ἀρχιερέα. Μέσα σέ λίγο χρόνο ὅλος ὁ κόσμος συνεχύθη καί ἀπό τόν φόβο τοῦ Πάθους συνεστάλη»[9].

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 29

Ὅτι ἡ κτίση ὑποτασσόταν στό κέλευσμα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ νά μή βλάψει τούς σταυρωτές Του:

«Κύριε, ἀναβαίνοντός σου ἐν τῷ σταυρῷ, φόβος, καὶ τρόμος ἐπέπεσε τῇ Κτίσει· καὶ τὴν γῆν μὲν ἐκώλυες, καταπιεῖν τοὺς σταυροῦντάς σε· τῷ δὲ Ἅδῃ ἐπέτρεπες, ἀναπέμπειν τοὺς δεσμίους εἰς ἀναγέννησιν βροτῶν. Κριτὰ ζώντων καὶ νεκρῶν, ζωὴν ἦλθες παρασχεῖν, καὶ οὐ θάνατον· Φιλάνθρωπε, δόξα σοι»[10].

❁ β΄. Τήν δυνατότητα τῆς ἀθανασίας.

«Εἶπε τότε ὁ Θεός· νά ὁ Ἀδάμ ἔγινε πλέον σάν ἕνας ἀπό ἐμᾶς μέ τήν ἱκανότητα νά γνωρίζει καλό καί κακό! Καί τώρα μήπως τυχόν καί ἁπλώσει τό χέρι του καί πάρει καί φάει ἀπό τόν καρπό τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καί γίνει αὐτός καί τό κακό ἀθάνατο, πρέπει νά ἐκδιωχθεῖ ἀπό τόν παράδεισο»[11].

Ὁ Πρωτόπλαστος Ἀδάμ πρίν τήν πτώση εἶχε τήν δυνατότητα νά μήν ἀποθάνει, τρώγοντας ἀπό τούς καρπούς τοῦ «ξύλου τῆς ζωῆς». Ἦταν δυνάμει ἀθάνατος ἐφ' ὅσον παρέμενε σέ κοινωνία μέ τόν Δημιουργό Του, τηρώντας τήν ἐντολή Του.

Ἡ ἀθανασία ἤ ὁ θάνατος ἐξαρτᾶτο ἀπό τήν ἐπιλογή του ἤ νά τηρήσει τήν ἐντολή τοῦ Δημιουργοῦ ἔχοντας κοινωνία μαζί Του καί νά μείνει ἀθάνατος ἤ νά μήν τήν τηρήσει διακόπτοντας τήν κοινωνία του μαζί Του καί νά ἀποθάνει. Ἐπέλεξε τό δεύτερο.

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 30

❁ γ΄. Τήν ἀπάθεια τοῦ σώματος καί τήν ἔλλειψη πόνου καί θλίψεων καί μόχθων καί ἱδρώτων.

«Πρός τήν γυναῖκα εἶπε· "θά πολλαπλασιάσω σέ πλῆθος πολύ τίς λύπες σου, τίς θλίψεις καί τούς στεναγμούς σου. Μέ πόνους θά γεννᾶς τά παιδιά σου, θά ἐξαρτᾶσαι πάντοτε ἀπό τόν ἄντρα σου καί αὐτός θά εἶναι κύριός σου". Στόν Ἀδάμ εἶπε· ἐπειδή ἄκουσες τήν κακή συμβουλή τῆς γυναικός σου καί ἔφαγες ἀπό τόν καρπό τοῦ δένδρου ἀπό τό ὁποῖο καί μόνο ἐγώ σοῦ ἔδωσα τήν ἐντολή νά μή φᾶς, θά εἶναι καταραμένη ἡ γῆ στά ἔργα σου. Μέ λύπη καί κόπο θά κερδίζεις τήν τροφή σου ἀπό τήν γῆ ὅλες τίς ἡμέρες τῆς ζωῆς σου. Ἀγκάθια καί τριβόλια θά σοῦ φυτρώνει ἡ γῆ καί θά τρέφεσαι μέ τά χόρτα τοῦ ἀγροῦ. Ὅλο τό διάστημα τῆς ζωῆς σου μέ τόν ἱδρώτα τοῦ προσώπου σου θά τρῶς τόν ἄρτο σου, μέχρι νά πεθάνεις καί ἐπιστρέψει τό σῶμα σου στήν γῆ, ἀπό τήν ὁποία καί ἔχει πλασθεῖ· διότι χῶμα εἶναι τό σῶμα σου, στό χῶμα θά καταλήξει καί χῶμα πάλι θά γίνει»[12].

Μετά τήν πτώση ἐμφανίσθηκαν στήν ζωή τῶν Πρωτοπλάστων Ἀδάμ καί Εὔας ὅλες αὐτές οἱ συνέπειες.

❁ δ΄. Τήν ἀποχή ἀπό τήν ἁμαρτία καί τήν ἀπαλλαγή ἀπό τήν ἐπιθυμία τῆς ἁμαρτίας.

Οἱ Πρωτόπλαστοι ἦταν ἐλεύθεροι καί νά ἁμαρτήσουν καί νά μήν ἁμαρτήσουν. Εἶχαν τήν ἐξουσία εἴτε νά μείνουν καί νά προκόπτουν στό ἀγαθό βοηθούμενοι

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 31

ἀπό τήν θεία Χάρη, εἴτε νά ἀπομακρυνθοῦν ἀπ' αὐτό, ὅπως καί ἀπομακρύνθηκαν ἁμαρτήσαντες, μέ συνέπεια νά ὑποδουλωθοῦν στά πάθη τῆς ἁμαρτίας πού συμφύονται μετά τήν πτώση στήν προαίρεσή του. Ἔτσι ἐμφανίσθηκε ἡ ἁμαρτητική ροπή πού ὠθεῖ τόν ἄνθρωπο νά ρέπει πρός τά πονηρά ἀπό τήν νεότητά του κατά τόν λόγο τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς:

«Ἡ καρδία τοῦ κάθε ἀνθρώπου ρέπει καί εἶναι προσηλωμένη ἐπιμελῶς στό πονηρό ἀπό τήν νεότητα»[13].

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐξηγεῖ τήν δύναμη τῆς ἁμαρτητικῆς ροπῆς:

«Ἔτσι, δέν ξέρω οὐσιαστικά τί κάνω· δέν κάνω αὐτό πού θά ἤθελα νά κάνω ἀλλά, ἀντίθετα, ὅ,τι θά ἤθελα νά ἀποφύγω. Κάνοντας ὅμως αὐτό πού κατά βάθος δέν θέλω, ἀναγνωρίζω ἔμπρακτα πώς οἱ ἐντολές τοῦ νόμου εἶναι σωστές. Ἔτσι φτάνω πιά στό σημεῖο νά μήν διαπράττω ἐγώ ὁ ἴδιος τό κακό ἀλλά ἡ ἁμαρτία, πού ἔχει ἐγκατασταθεῖ μέσα μου, καί μαρτυρεῖ γι' αὐτό ἡ ἴδια ἡ συνείδησή μου: δέν κατοικεῖ μέσα μου, δηλαδή στό εἶναι μου, τό καλό. Ἀπόδειξη, πώς θέλω νά κάνω τό καλό, δέν βρίσκω ὅμως τήν δύναμη νά τό μεταστρέφω σέ πράξη. Ἔτσι, δέν κάνω τό καλό πού θά ἤθελα, ἀλλά ὑπηρετῶ τό κακό, πού δέν τό θέλω. Ἄν ὅμως κάνω αὐτό πού δέν θέλω, τότε τήν πράξη μου δέν τήν καθορίζω πιά ἐγώ ἀλλά ἡ ἁμαρτία, πού ἔχει θρονιαστεῖ μέσα μου. Συνεπῶς, ἡ πεῖρα δείχνει ὅτι, ἐνῶ θέλω νά κάνω τό καλό, οἱ πράξεις μου δείχνουν

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 32

πώς κάνω τό κακό. Ἐσωτερικά συμφωνῶ καί χαίρομαι μέ ὅσα λέει ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ. Διαπιστώνω ὅμως πώς ἡ πράξη μου ἀκολουθεῖ ἕναν ἄλλο νόμο, πού ἀντιστρατεύεται τόν νόμο μέ τόν ὁποῖο συμφωνεῖ ἡ συνείδησή μου: εἶναι ὁ νόμος τῆς ἁμαρτίας πού κυριαρχεῖ στήν ὕπαρξή μου καί μέ κάνει αἰχμάλωτό της. Τί δυστυχισμένος, ἀληθινά, πού εἶμαι! Ποιός μπορεῖ νά μέ λυτρώσει ἀπό τήν ὕπαρξη αὐτή, πού ἔχει ὑποταχτεῖ στό θάνατο;»[14].

❁ ε΄. Τήν θεογνωσία καί τήν κατοχή πολλῶν γνώσεων.

«Καί ἔπλασε ὁ Θεός ὅλα τά ζῶα τῆς γῆς καί ὅλα τά πουλιά τοῦ οὐρανοῦ καί τά ὁδήγησε μπροστά στόν Ἀδάμ γιά νά τά γνωρίσει καί νά τούς δώσει τό κατάλληλο ὄνομα. Καί τό ὄνομα, πού θά ἔδινε ὁ Ἀδάμ στό καθένα ἀπό αὐτά, αὐτό τό ὄνομα θά ἔμενε σ' αὐτό. Καί ὁ Ἀδάμ μέ τήν σοφία, τήν κρίση καί τήν γνώση πού εἶχε, ἔδωσε ὀνόματα σ' ὅλα τά ζῶα καί σέ ὅλα τά πουλιά τοῦ οὐρανοῦ καί σέ ὅλα τά θηρία τῆς ὑπαίθρου. Κανένα ὅμως ἀπό τά ζῶα αὐτά δέν βρέθηκε βοηθός ὅμοιος μέ τόν Ἀδάμ»[15].

Ὁ Δημιουργός Θεός ἀφοῦ δημιούργησε τόν ἄνθρωπο τοῦ παρουσίασε ὅλα τά δημιουργήματα, στά ὁποῖα ὁ Ἀδάμ ἔδινε ὄνομα γνωρίζοντας τούς *«λόγους τῶν ὄντων»* δηλαδή τόν σκοπό γιά τόν ὁποῖο δημιουργήθηκαν. Αὐτό ἀποδεικνύει τήν σοφία του.

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 33

Ὅταν ὅμως ἁμάρτησαν οἱ Πρωτόπλαστοι ὁ νοῦς τους ἐξασθένησε, ἀμβλύνθηκε καί σκοτίσθηκε καί ἔχασε τήν ἀρχική γνωστική δύναμή του φερόμενος τοῦ λοιποῦ πρός τήν ὕλη καί ὄχι πρός τόν Δημιουργό Θεό.

Στόν σκοτισμό τοῦ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου καί τίς συνέπειές του ἀναφέρεται ὁ ἀπόστολος Παῦλος:

«Παρ' ὅτι εἶναι ἀόρατες καί ἡ αἰώνια δύναμη τοῦ Θεοῦ καί ἡ θεϊκή του ἰδιότητα μποροῦσαν νά τίς δοῦν μέσα στήν δημιουργία, ἀπό τότε πού ἔγινε ὁ κόσμος. Γι' αὐτό καί δέν ἔχουν καμιά δικαιολογία. Γιατί ἐνῶ γνώρισαν τόν Θεό μέσα ἀπό τήν δημιουργία, οὔτε τόν δόξασαν οὔτε τόν εὐχαρίστησαν ὡς Θεό. Ἀντίθετα, ἡ σκέψη τους ἀκολούθησε λαθεμένο δρόμο, καί ἡ ἀσύνετη καρδιά τους βυθίστηκε στό σκοτάδι τῆς πλάνης. Ἔτσι, ἐνῶ θριαμβολογοῦσαν γιά τήν σοφία τους, κατάντησαν ἀνόητοι, ὥς τό σημεῖο, ἀντί γιά τόν Δημιουργό ἀθάνατο Θεό, νά προσκυνοῦν εἴδωλα πού παρασταίνουν θνητούς ἀνθρώπους, πουλιά, τετράποδα ζῶα κι ἑρπετά. Γι' αὐτό τούς παρέδωσε ὁ Θεός στίς βρωμερές ἐπιθυμίες τους καί τούς ἄφησε νά ἀτιμάζουν μόνοι τους τά σώματά τους. Γιατί στήν θέση τῆς ἀλήθειας τοῦ Θεοῦ ἔβαλαν τό ψέμα καί σεβάστηκαν καί λάτρεψαν τήν κτίση ἀντί γιά τόν κτίστη — ἄς εἶναι εὐλογημένος αἰώνια· ἀμήν»[16].

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 34

2. Ἡ μεταπτωτική κατάσταση

Ὅταν οἱ Πρωτόπλαστοι ἁμάρτησαν, τό *«κατ' εἰκόνα Θεοῦ»* ἐξασθένησε, ἀμαυρώθηκε, ἀλλά δέν ἐξαφανίσθηκε, ὥστε ὁ ἄνθρωπος βοηθούμενος ἀπό τήν θεία Χάρη νά ἀποκατασταθεῖ καί νά ἐπανέλθει στό ἀρχαῖο κάλλος. Στήν τραγική αὐτή κατάσταση τῆς ἀνθρώπινης φύσης ἀναφέρεται ἡ ὑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας μας ἡ ὁποία ἐπισημαίνει ὅτι ἡ θεραπεία καί ἡ ἀποκατάστασή της ἦταν ἀδύνατη μέχρι τήν ἐνανθρώπιση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ :

«Λησταῖς λογισμοῖς περιπεσὼν ὁ Ἀδάμ, ἐκλάπη τὸν νοῦν, τραυματισθεὶς τὴν ψυχήν· οὔτε ἱερεὺς ὁ πρὸ τοῦ νόμου προσέσχεν αὐτῷ οὔτε λευΐτης μετὰ τοῦ νόμου ἐπεῖδεν αὐτόν, εἰ μὴ σὺ ὁ παραγενόμενος Θεός, οὐκ ἐκ Σαμαρείας ἀλλὰ ἐκ τῆς Θεοτόκου. Κύριε, δόξα σοι»[17].

«Τοῖς τῶν ἐμῶν λογισμῶν λησταῖς περιπεσών, ἐσυλήθην ὁ τάλας τὸν νοῦν καὶ δεινῶς πληγωθείς, ὅλην μου τὴν ψυχὴν τετραυμάτισμαι, καὶ ἔνθεν κεῖμαι γυμνὸς ἀρετῶν ἐν τῇ τοῦ βίου ὁδῷ. Ἱερεὺς δὲ ἰδών με τῷ μώλωπι ὀδυνόμενον, διὰ τὸ ἀνίατον παρορῶν, οὐκ ἐπιβλέπει με· Λευΐτης δὲ πάλιν μὴ φέρων τὴν ψυχοφθόρον ἀλγηδόνα, καὶ αὐτὸς κατιδὼν ἀντιπαρῆλθέ μοι· σὺ δὲ εὐδοκήσας οὐκ ἐκ Σαμαρείας, ἀλλ' ἐκ Μαρίας σαρκωθείς, Χριστὲ ὁ Θεός, τῇ φιλανθρωπίᾳ σου παράσχον μοι τὴν ἴασιν, ἐπιχέων ἐπ' ἐμὲ τὸ μέγα ἔλεος»[18].

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 35

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος μέ ἱερούς συλλογισμούς ἐπιχειρηματολογεῖ γιά νά ἀποδείξει ὅτι ὁ πρῶτος ἄνθρωπος μέ τήν παρακοή του ἀπέρριψε τήν καθ' ὁμοίωση Θεοῦ γενομένη εἰκόνα καί ἀπέλαβε αὐτή διά τοῦ νέου Ἀδάμ, δηλαδή τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ:

«Ἡ θεία Γραφή μᾶς ἔχει παραδώσει ὅτι δημιουργήθηκε ὁ ἄνθρωπος κατ' εἰκόνα Θεοῦ καί ὁμοίωσιν, ἀλλά καί ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μας μέ εὐκολία ὑπέδειξε τό ἴδιο στούς φιλομαθεῖς. Νά ἔχετε λοιπόν κατά νοῦ, οἱ πιό ἐπιμελεῖς τῶν ἀκροατῶν, τόν τρόπο πού ἐπιτελέστηκαν αὐτοί οἱ λόγοι, ὅτι δηλαδή τό "κατ' εἰκόνα Θεοῦ" ἀναφέρεται ἀρχικῶς στήν ἐξουσία τοῦ ἀνθρώπου ἐπί τῆς κτίσεως καί τήν ἐπιβολή της, ἡ δέ "ὁμοίωσις" τῆς εἰκόνας αὐτῆς πρέπει νά θεωρηθεῖ ὅτι σχετίζεται μέ τήν ὁλοκλήρωση τῶν ἀρετῶν. Εἶναι μάλιστα ἀναγκαῖο, ἀδελφοί μου, νά ἀποδείξουμε καί νά καταστήσουμε σαφές μέ ποιόν τρόπο ὁ ἄνθρωπος πού τιμήθηκε περισσότερο ἀπό ὅλα τά δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ μέ τό ἀξιοτίμητο καί αὐθεντικό κάλλος τοῦ θείου χαρακτῆρος κατρακύλησε στήν φύση τῶν ἀλόγων ζώων καί ἐξομοιώθηκε μέ αὐτήν. Ἐνῶ ἦταν εἰκόνα τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, ἀμαύρωσε τόν ἑαυτό του μέ φαῦλες πράξεις καί μέ τίς ἁμαρτίες του ἔχασε τό σθένος του καί στήν κυριολεξία " Ἔλαβε θέση μαζί μέ τά ἄλογα ζῶα καί ἔγινε ὅμοιος μέ αὐτά". Μέ ποιόν τρόπο

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 36

ἔγινε ὅμοιος μέ τά ἄλογα ζῶα εἶναι ἀναγκαῖο νά τό ἐξετάσουμε ἀπό τίς ἴδιες τίς πράξεις του, ὄχι γιά νά κατηγορήσουμε ὅσα ἤδη ἔχουν συμβεῖ, ἀλλά γιά νά διορθώσουμε ὅσα συμβαίνουν τώρα. Καί γι᾽ αὐτό τό λόγο διαβάζουμε ὅσα ἀφοροῦν τόν Ἀδάμ καί τήν ἱστορία πού προηγήθηκε, ὄχι τάχα γιά νά ἐπαινέσουμε ἤ νά κατηγορήσουμε ὅσους πέρασαν, ἀλλά γιά νά μιμηθοῦμε τήν ἀρετή τους καί νά ἀποφύγουμε τήν κακία τους. Αὐτά λοιπόν, λέει ὁ θαυμαστός Παῦλος, ἐγράφησαν πρός νουθεσία δική μας καί ὅλης τῆς οἰκουμένης, ἕως τῆς συντελείας τῶν αἰώνων. Τήν εἰκόνα πού πλάστηκε καθ᾽ ὁμοίωσιν Θεοῦ ὁδήγησε σέ πτώση πρῶτος ὁ ἄνθρωπος μέ τήν παρακοή του καί τήν ἔκανε πάτημα γιά τούς δαίμονες, τήν προσέβαλε ἐξομοιώνοντάς την πρός τά ζῶα. Ἔτσι, ἔπλασε τό λιοντάρι πιό πολύ καί ὄχι τόν ἄνθρωπο γιά νά εἶναι ἄγριο καί σκληρό στήν συμπεριφορά του, τόν λύκο πάλι γιά νά εἶναι ἅρπαγας. Λέει λοιπόν ἡ Ἁγία Γραφή ὅτι "οἱ ἄρχοντές σας βρυχῶνται σάν λιοντάρια καί οἱ κριτές σας εἶναι ὅπως οἱ λύκοι τῆς Ἀραβίας", ἀποκαλώντας λιοντάρια τούς ἄγριους καί σκληρούς ἀνθρώπους, ἐνῶ λύκους ὅσους ἁρπάζουν καί ἀποβλέπουν στήν πλεονεξία. Βλέπεις λοιπόν μέ ποιόν τρόπο κατρακύλησε ὁ κατ᾽ εἰκόνα Θεοῦ πλασθείς ἄνθρωπος στίς τάξεις τῶν ἀλόγων ζώων; Ὅταν βασανίζει ὁ ἄνθρωπος, ἀποκαλεῖται λιοντάρι, ὅταν ἁρπάζει, λαμβάνει ὡς προσωνύμιο τό λύκος. Ὅταν τοῦ δημιουργεῖται σύγχυση ἀπό τίς ἀκόλα-

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 37

στες ἐπιθυμίες καί προβαίνει ὅπως τά ζῶα στίς ἁμαρτωλές πράξεις, καταλήγει νά εἶναι ἄλογο ὁ ἄνθρωπος. Οἱ θηλυμανεῖς, λέει, ἔγιναν σάν τά ἄλογα, γιατί ὁ καθένας συνέρχεται μέ τή γυναίκα τοῦ διπλανοῦ του. Ἄλλους πάλι, ἡ κακία ἀπό ἀνθρώπους τούς μετέτρεψε σέ σκυλιά. Καί γιατί σέ σκυλιά; Ἐξ αἰτίας τῆς ἀγάπης στίς φωνές, ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι χαίρονται μόνο μέ τόν θόρυβο καί τήν ἀκαταστασία. Γι᾽ αὐτούς ὁ μακάριος Δαβίδ μιλώντας γιά λογαριασμό τοῦ Σωτήρα μᾶς λέει μέ τήν προφητεία του: "Μέ περικύκλωσαν σκύλοι". Καί τί σκύλοι; "Συναγωγή κακοποιῶν μέ περιέβαλε". Ἄλλους πάλι ἡ Γραφή τούς ἀποκαλεῖ χοίρους, ἐκείνους δηλαδή πού κυλιοῦνται μέσα σέ ἀλλόκοτες πράξεις σάν σέ βόθρο. Γι᾽ αὐτούς μίλησε καί ὁ Κύριος διά στόματος τοῦ Εὐαγγελιστοῦ: "Μή ρίπτετε τά ἅγια στούς σκύλους καί τούς μαργαρίτες μπροστά στούς χοίρους". Βλέπεις τί ποικιλία ἐμφανίζει ὁ ἄνθρωπος καί μέ ποιόν τρόπο ἡ εἰκόνα ἐκείνη, πού πλάστηκε καθ᾽ ὁμοίωσιν Θεοῦ, κατρακύλησε στήν ἐξομοίωσή της μέ τά ἄλογα ζῶα, χωρίς κάποιος ἄλλος νά τήν ἔχει πιέσει νά φτάσει ἐκεῖ, παρά μόνο ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος; Ἡ δέ Γραφή δέν ἀπέδωσε τήν παράβαση στήν ἀνάγκη, ἀλλά στήν προαίρεση αὐτοῦ πού τιμήθηκε καί ἀγνόησε τήν ἀξία του. "Γιατί ὁ ἄνθρωπος", λέει, "ἄν καί ἦταν τιμημένος, δέν τό συνειδητοποίησε". Ἔλα, λοιπόν, ἄν σοῦ φαίνεται καλό, ἄς δοῦμε πῶς πάλι ἡ Γραφή ὀνομάζει κάποιους ἄλλους ἀλεποῦδες ἐξ αἰτίας τῆς πονηρῆς καί

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 38

πομπώδους καί γεμάτης ὑποκρισίας σκέψης τους. Γι᾽ αὐτό λοιπόν ὁ Σωτήρας μας ἀποκαλεῖ τόν Ἡρώδη ἀλεποῦ, ἐπειδή ἦταν πονηρός στίς προθέσεις καί πανοῦργος στίς σκέψεις καί συζοῦσε μέ ἀσέβεια, ἐνῶ προσάρμοζε τήν συμπεριφορά του στούς εὐσεβεῖς τύπους. Ὅταν λοιπόν ἦρθαν κάποιοι καί ἀνήγγειλαν στόν Κύριο ὅτι "ὁ Ἡρώδης θέλει νά σέ δεῖ", ἡ ἁγία καί μεγάλη αὐτή Φωνή ἀποκρίθηκε: "Εἴπατε σ᾽ αὐτή τήν ἀλεποῦ, σήμερα καί αὔριο ἐπιτελῶ θαύματα καί τήν τρίτη ἡμέρα θά ἔχω ὁλοκληρώσει τό ἔργο μου". "Εἴπατε σ᾽ αὐτή τήν ἀλεποῦ", λέει, ἀντί νά πεῖ στήν πανούργα του ψυχή, τήν γεμάτη ἀπό δόλο καί ἀπό κάθε πονηρία καί ραδιουργία. Ἔμαθες, λοιπόν, ἀδελφέ, μέ ποιό πνεῦμα ἀποκαλεῖ ἡ Γραφή τούς πανούργους ἀλεποῦδες; Ὅταν στό ἑξῆς λοιπόν λές τόν Ψαλμό: "Θά εἰσχωρήσουν στά ἔγκατα τῆς γῆς, θά γίνουν γεῦμα τῶν ἀλεπούδων", λύσε τό αἴνιγμα καί μήν ὁδηγηθεῖς σέ κανένα συμπέρασμα, παρά μόνο ἐάν ὑπολογίσεις αὐτές τίς παρατηρήσεις. Καί πάλι, ἀλλοῦ εἶπε: "Θά γίνουν γεῦμα τῶν ὑποκριτῶν." Διότι αὐτοί πού ἀγνοοῦν τήν ἀλήθεια, δέν συγκαταλέγονται στούς πιστούς, ἀλλά στούς ὑποκριτές. Γι᾽ αὐτό καί ὁ Σωτήρας μας, ἐπισφραγίζοντας τήν ἔννοια αὐτή, λέει γιά τόν κακό οἰκονόμο: "Θά ἔρθει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου καί θά τοῦ ἐπιβάλει σκληρή τιμωρία καί θά τόν ρίξει στόν τόπο ὅπου τιμωροῦνται οἱ ὑποκριτές". Τούς ὑποκριτές λοιπόν ἡ Γραφή ἀποκαλεῖ ἀλεποῦδες. Σέ τόσες λοιπόν, ἀδελ-

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 39

φοί, ἀπρεπεῖς μορφές καί ἐξομοιώσεις καταβυθίστηκε ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, ὥστε τίποτε ἄλλο δέν ὀνομάζει ἡ Γραφή ὅλη τήν οἰκουμένη, πρίν φωτισθεῖ μέ τήν γνώση τῆς εὐσεβείας, παρά ἄλογα ζῶα, κτήνη καί ἑρπετά καί ἄγρια θηρία. Φυσικά καί ὁ φιλάνθρωπος Θεός ἐπειδή θέλησε νά παρακινήσει τόν κορυφαῖο τῶν Ἀποστόλων Πέτρο νά φιλοτιμηθεῖ ὥστε νά δέχεται ὅλους ὅσους προέρχονταν ἀπό ἄλλες φυλές, τήν θαυμαστή καί παράξενη ἐκείνη σινδόνα τοῦ φανέρωσε πού κατερχόταν ἀπό τόν οὐρανό ἔχοντας τέσσερεις γωνίες, στήν ὁποία εὑρίσκονταν ὅλα τά τετράποδα τῆς γῆς καί τά πετεινά τοῦ οὐρανοῦ καί τά θηρία καί τά ἑρπετά. Καί λέει σέ ἐκεῖνον: "Σήκω, Πέτρε, σφάξε καί φάε." Ὁ Ἀπόστολος πάλι εἶπε: "Ἐπ' οὐδενί, Κύριε! οὐδέποτε ἔφαγα κάτι μιαρό καί ἀκάθαρτο." Μή γνωρίζοντας τό αἴνιγμα αὐτῆς τῆς εἰκόνας ὁ Πέτρος καί ἐπειδή νόμιζε ὅτι πρόκειται γιά πραγματικά ζῶα, ἀρνεῖται νά φάει, τηρώντας τήν ἰουδαϊκή συνήθεια καί λέει "ἐπ' οὐδενί, Κύριε! οὐδέποτε ἔφαγα κάτι μιαρό καί ἀκάθαρτο". Ὁ Κύριος ὅμως εἶπε σέ ἐκεῖνον: "Αὐτά πού ὁ Θεός ἔκανε καθαρά, ἐσύ νά μήν τά θεωρεῖς ἀκάθαρτα. Αὐτά συζητοῦσε ὁ Σωτήρας μας μέ τόν Ἀπόστολο γιά τά τετράποδα πού διακρίνονταν καί τά θηρία καί τά πετεινά, ἀλλά ὁ Ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ, ὁ Πέτρος τά κατανόησε ὕστερα, ὅτι δηλαδή δέν ἦταν τά πετεινά καί τά θηρία αὐτά πού ὑπονοοῦσε ὁ Σωτήρας μέ τήν σινδόνα αὐτή, ἀλλά ὅλα τά ἔθνη. Λέει γι' αὐτό στόν Κορ-

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 40

νήλιο, συζητώντας μαζί του: " Ἐσεῖς γνωρίζετε καλά ὅτι δέν εἶναι ἐπιτρεπτό σέ ἕναν Ἰουδαῖο νά συναναστρέφεται ἕναν μή Ἰουδαῖο. Ἐμένα ὅμως ὁ Θεός μοῦ φανέρωσε ὅτι κανέναν ἄνθρωπο δέν πρέπει νά θεωροῦμε μολυσμένο ἤ ἀκάθαρτο."

Ἔμαθες λοιπόν, ἀδελφέ, μέ ποιόν ἔξοχο τρόπο κατηγοροῦμε μέ τίς προσαγορεύσεις πού ταιριάζουν στά ζῶα; Ὅταν πάλι διαβάζεις στόν Προφήτη Ἡσαΐα: "Τότε θά βόσκουν παρέα ὁ λύκος μέ τό κατσικάκι καί τό λιοντάρι καί τό βόδι μαζί θά βόσκουν καί τά ἴδια ἄχυρα θά τρῶνε", κατανόησε τό ὑπονοούμενο καί βάλε στόν νοῦ σου τήν εἰκόνα ὅτι δέν ὁμιλεῖ σχετικά μέ κάποια σύναξη ἀλόγων θηρίων, ἀλλά γιά τήν ἀνθρώπινη κοινωνία καί γιά τήν σωτηρία πού διά τῆς Χάριτος ἔλαμψε πάνω σέ ὅλους τούς ἀνθρώπους. Ὅταν λοιπόν δεῖς στήν Ἐκκλησία τόν φτωχό νά στέκεται μαζί μέ τόν πλούσιο, τόν ἁπλό πολίτη μαζί μέ τόν ἄρχοντα, τόν ἁπλοϊκό μαζί μέ τόν ὑψηλοβάθμιο, αὐτόν πού ἀπ' ἔξω τρέμει τήν ἐξουσία, βάλε στόν νοῦ σου τί σημαίνει: "Θά βόσκουν παρέα ὁ λύκος μέ τό ἀρνί". Γιατί λύκο ἀποκαλεῖ τόν πλούσιο καί ἀρνί τόν φτωχό. Καί ἀπό ποῦ προκύπτει αὐτό; Ἐπειδή θά συναναστρέφεται ὁ λύκος μέ τό ἀρνί, ὅπως ὁ πλούσιος μέ τόν φτωχό. Κοίταξε προσεκτικά. Ἔχει σταθεῖ πολλές φορές ὁ πλούσιος μέ τόν φτωχό στήν ἐκκλησία· συμβαίνει τήν ὥρα τῶν μυστηρίων. Ἐκδιώκεται ὁ πλούσιος ὡς ἀμύητος καί στέκεται ὁ φτωχός μέσα στίς

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 41

οὐράνιες σκηνές. Καί δέν ἀγανακτεῖ ὁ πλούσιος, διότι γνωρίζει ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι ξένος πρός τά θεῖα μυστήρια. Ἀλλ' ὦ τῆς θείας Χάριτος! Ὄχι μόνο ὑπάρχει ἰσότητα στήν Ἐκκλησία λόγω τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἀλλά καί ὅταν συμπαρίστανται, πολλές φορές ὁ φτωχός ὑπερέχει τοῦ πλουσίου στήν εὐσέβεια· καί σέ τίποτα δέν ὠφέλησε ὁ πλοῦτος αὐτόν πού τόν κατέχει ὡς πρός τήν εὐσέβεια, οὔτε ἡ φτώχεια ἔβλαψε τόν πιστό, ἀλλά τόν παρέστησε μέ θάρρος στό ἅγιο θυσιαστήριο.

Αὐτά τά λέω, ἀγαπητοί, γιά τούς κατηχουμένους καί ὄχι ἁπλῶς γιά τούς πλουσίους. Κατανόησε, ἀδελφέ, πῶς φεύγει πολλές φορές ἀπό τήν ἐκκλησία ὁ κύριος καί παραμένει κοντά στά μυστήρια ὁ πιστός δοῦλος· ἀναχωρεῖ ἡ κυρία καί μένει ἡ δούλη. Διότι ὁ Θεός δέν εἶναι προσωπολήπτης. Δέν ὑπάρχει λοιπόν στήν Ἐκκλησία δοῦλος καί ἐλεύθερος, ἀλλά ἐκεῖνον θεωρεῖ ἡ Γραφή δοῦλο, τόν ὑπόδουλο στήν ἁμαρτία. "Διότι αὐτός πού διαπράττει τήν ἁμαρτία", λέει, "εἶναι δοῦλος τῆς ἁμαρτίας". Καί θεωρεῖ ἐλεύθερο ἐκεῖνον πού ἔχει καταστεῖ ἐλεύθερος ἀπό τήν θεία Χάρη. "Γιατί ὁ νόμος", λέει, "τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ μέ ἐλευθέρωσε ἀπό τό νόμο τῆς ἁμαρτίας". Ἐπειδή λοιπόν ἡ εἰκόνα αὐτή μέ διάφορους τρόπους, ὅπως ἔχουμε πεῖ ἀρκετές φορές, ἐφθάρη καί διαλύθηκε, ἦλθε ὁ Σωτήρας μας καί ἀνέστησε πάλι τήν δική του εἰκόνα καί αὐτήν τήν ὁποία πέταξε κάτω ὁ διάβολος τήν φόρεσε ὁ Δημιουργός μέ τό νά γίνει ἄνθρωπος

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 42

ὁ φιλάνθρωπος, ὄχι ὑβρίζοντας τήν ἀξία, ἀλλά ὁρίζοντας τήν φιλανθρωπία. Ἔτσι, ἔδωσε τό προανάκρουσμα αὐτοῦ τοῦ θείου καί πρωτοφανοῦς ἐνδύματος ὁ Δαβίδ λέγοντας: "Ὁ Κύριος εἶναι βασιλεύς εὐπρέπεια ἐνδεδυμένος". Δέν δόθηκε ἔνδυμα στήν ἄναρχη καί ἀσώματη θεότητα (διότι τίποτα δέν εἶναι εὐπρεπέστερο ἀπό τόν Θεό, γιά νά ἐνδυθεῖ ὁ Θεός εὐπρέπεια), ἀλλά στήν ἀνθρώπινη φύση. Γιατί ἐμεῖς καλύπτουμε τά μέλη πού εἶναι ἀπρέπεια νά φαίνονται μέ τήν εὐπρέπεια τῶν ἐνδυμάτων, ἐνῶ ὁ Θεός, ὄντας ἁπλός καί ἀσχημάτιστος καί ὁ μόνος πού ἔχει ἀθανασία καί κατοικεῖ μέσα σέ ἀπρόσιτο φῶς, ποιά εὐπρέπεια χρειάζεται, ἤ ποιό ἔνδυμα εἶναι ἐνδεδυμένος; Εἶναι φανερό ὅτι τήν ἀνάληψη τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ὀνόμασε ὁ Προφήτης εὐπρέπεια. Ὀνομάζει δέ καί τήν ἴδια τήν σάρκα εὐπρέπεια, ὄχι λόγω τῆς φύσεως τοῦ σώματος, ἀλλά λόγω τῆς ἐπίτευξης τῶν ἀρετῶν. Γι' αὐτό καί εἶναι εὐπρεπές τό σῶμα τοῦ Κυρίου, ὄχι μόνο ἐπειδή ἦταν σῶμα, ἀλλά ἐπειδή δέν διέπραξε ἁμαρτία, οὔτε βρέθηκε δόλος στό στόμα του. " Ὁ Κύριος εἶναι βασιλεύς εὐπρέπεια ἐνδεδυμένος". Ἔτσι καί ὁ Ἡσαΐας λέει ὅτι: " Ὅλους τούς ἀνθρώπους θά περιβάλει μέ ἔνδυμα καί θά τούς ἐνδύσει μέ νυφική στολή". " Ἐνδύθηκε ὁ Κύριος μέ δύναμη καί εἶναι περιεζωσμένος μέ αὐτήν" καί: "Ζώσου τήν ρομφαία στήν μέση σου, Δυνατέ" καί ὅσα ἀκολουθοῦν. Καί ὅλες αὐτές οἱ ἐκφράσεις παρουσιάζουν τόν βασιλέα Χριστό νά ἐνδύεται τά ὅπλα κάποι-

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 43

ου ἐγκόσμιου βασιλέα καί ὅπως εὔλογα θά μποροῦσε νά συμπεράνει κανείς, καί γήινου. Ὅμως δέν παίρνει ὅπλα ὅπως οἱ ἄνθρωποι καί δῶσε προσοχή μέ ποιόν τρόπο ἐπιτελεῖται αὐτό. Ἐμεῖς, ἐπειδή τυχαίνει νά εἴμαστε ἄνθρωποι, ὅποτε παίρνουμε ὅπλα, πράττουμε αὐτό γιά νά προφυλάξουμε ἐκεῖνα πού κινδυνεύουν ἀπό κάποιον ἰσχυρότερο. Ὁ Θεός ὅμως, ἄν καί εἶναι ἰσχυρός καί κραταιός καί δυνατός, περιβάλλεται τό γήινο καί ἀσθενές ἀνθρώπινο σῶμα, ὄχι γιατί ὑποβιβάζει τήν δική του ἀξία, ἀλλά ἐπειδή θέλει νά καταδείξει τήν ὑπεροχή τῆς δυνάμεως μέσα ἀπό τήν ἀδυναμία, ὅπως ἔλεγε καί στόν Παῦλο πού τόν παρακαλοῦσε ἱκετευτικά: "Σοῦ εἶναι ἀρκετή ἡ Χάρη μου, γιατί ἡ δύναμή μου μέσα ἀπό τήν ἀδυναμία λαμβάνει τήν ὁλοκληρωτική της μορφή." Γι' αὐτό τόν λόγο καί ὁ γενναῖος αὐτός Ἀπόστολος, ἀφοῦ κατανόησε καλά ὅσα ἐλέχθησαν ἀπό τόν Θεό σέ ἐκεῖνον, λέει κάπου γράφοντας πρός τούς Κορινθίους, ὅτι τό ἀδύναμο τοῦ Θεοῦ εἶναι ἰσχυρότερο ἀπό τούς ἀνθρώπους. Ἐνδύθηκε ὁ Κύριος μέ δύναμη, δηλαδή, τήν οἰκονομία πού ἀνεφάνη διά τῆς σαρκός. Διότι, τί εἶναι πιό δυνατό ἀπό ἐκείνη τήν τιμία καί ἁγία σάρκα; Τί εἶναι πιό ἰσχυρό; Γιατί, μέσω τοῦ σώματος νίκησε τούς ἀσώματους καί πονηρούς δαίμονες καί μέσω τοῦ σταυροῦ θριάμβευσε ἐναντίον τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων. Ἐξέτασε προσεκτικά, τό ὅτι περιεζώθη σημαίνει ὅτι ἔγινε περιγραπτός. Ἐπειδή λοιπόν ἡ ἁγία καί ἀπερίγραπτη φύση εὐδόκησε νά περι-

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 44

γραφεῖ σύμφωνα μέ τήν ὄψη πού μᾶς εἶναι ὁρατή, εὔλογα ἔλεγε: " Ἐνδύθηκε ὁ Κύριος μέ δύναμη καί εἶναι περιεζωσμένος μέ αὐτήν". Καί τί συνεπάγεται αὐτό; "Διότι καί στερέωσε τήν οἰκουμένη, ἡ ὁποία δέν θά σαλευθεῖ". Ἐπειδή λοιπόν ἀρχικά σάλευσε τήν οἰκουμένη ἡ ἁμαρτία, ἐρχόμενος ὁ Σωτήρας μας ἔστησε τόν σταυρό καί στερέωσε τήν οἰκουμένη. " Ἐσύ εἶσαι ὁ Πέτρος καί πάνω σέ αὐτήν τήν πέτρα θά οἰκοδομήσω τήν Ἐκκλησία μου καί οἱ πύλες τοῦ Ἅδου δέν θά ὑπερισχύσουν ἐπάνω της". Καί ὁ Παῦλος: "Γιατί βέβαια ὁ στερεός θεμέλιος λίθος στάθηκε ἔχοντας αὐτή τήν σφραγίδα". Δύο λοιπόν λόγους εἶπε ὁ Δεσπότης Χριστός: "Πάνω σέ αὐτήν τήν πέτρα θά οἰκοδομήσω τήν Ἐκκλησία μου καί οἱ πύλες τοῦ Ἅδου δέν θά ὑπερισχύσουν ἐπάνω της". Δέν χρησιμοποίησε μεγάλη περίοδο λόγου· δέν εἶπε: "Θά στερεώσω τήν Ἐκκλησία καί οὔτε βασιλεῖς, οὔτε ἄρχοντες, οὔτε τύραννοι, οὔτε δήμιοι, οὔτε σοφοί, οὔτε ἀγρότες, οὔτε ρήτορες θά ὑπερισχύσουν ἐπάνω της. Διότι εἶναι ἀκαταμάχητη καί ἀκατανίκητη ἡ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ". Ἀλλά μέ τόν λόγο Του φανέρωσε τήν δύναμη καί μέ μία ἁπλή φράση ἐπιβεβαίωσε τήν ὑπόσχεση. "Πάνω σέ αὐτήν τήν πέτρα θά οἰκοδομήσω τήν Ἐκκλησία μου καί οἱ πύλες τοῦ Ἅδου δέν θά ὑπερισχύσουν πάνω της". Δύο λόγοι, ὄχι ἁπλοί λόγοι, ἀλλά Θεοῦ λόγοι. Γιατί αὐτός πού στερέωσε μέ τόν λόγο Του τόν οὐρανό, καί τήν γῆ θεμελίωσε μέ λόγο, καί τήν Ἐκκλησία οἰκοδόμησε. Καί

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 45

περιετείχισε καί στερέωσε τήν οἰκουμένη, ἡ ὁποία δέν θά σαλευθεῖ. Ἄς προσπέσουμε λοιπόν ἀγαπητοί, σ᾽ αὐτόν πού στερέωσε τήν οἰκουμένη καί ἄς κλάψουμε κι ἄς Τόν ἱκετεύσουμε, μέσω τῆς δικῆς Του φιλανθρωπίας κι ἀφάτου δυνάμεως νά μείνουμε ἑδραῖοι καί ἀμετακίνητοι πάνω στόν ἄσειστο καί ἀρραγῆ θεμέλιο Λίθο καί νά ἀναπέμπουμε σ᾽ Αὐτόν τήν δόξα καί τήν εὐχαριστία πάντοτε, μαζί μέ τόν Πατέρα καί τό Ἅγιο Πνεῦμα τώρα καί πάντοτε καί στούς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν»[19].

3. Ἡ εἰκόνα τοῦ ἀοράτου Θεοῦ.

«Αὐτός εἶναι εἰκόνα τοῦ ἀόρατου Θεοῦ, πρίν ἀπό κάθε πλάσμα γεννημένος»[20].

«Ὁ σατανᾶς, ὁ θεός αὐτοῦ τοῦ αἰώνα, τύφλωσε τήν σκέψη αὐτῶν τῶν ἀπίστων, ὥστε νά μήν μποροῦν νά δοῦν τό φῶς τοῦ εὐαγγελίου, πού ἀποκαλύπτει τήν δόξα τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι εἰκόνα τοῦ Θεοῦ»[21].

Ἡ ἀνθρώπινη φύση τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶχε ὅλα αὐτά τά χαρακτηριστικά:

❁ α΄. Τήν κυριαρχία ἐπί τῆς φύσεως, ὅταν διέτασε τήν τρικυμισμένη θάλασσα νά ἠρεμήσει καί τόν ἄνεμο νά κοπάσει:

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 46

«Τό βράδυ ἐκείνης τῆς ἡμέρας λέει ὁ Ἰησοῦς στούς μαθητές του: Ἄς περάσουμε στήν ἀπέναντι ὄχθη. Κι ἀφοῦ ἄφησαν τόν κόσμο, πῆραν τόν Ἰησοῦ ὅπως ἦταν σ' ἕνα πλοιάριο κι ἔφυγαν. Καί ἄλλα πλοιάρια τόν συνόδευαν. Τότε ἔγινε μεγάλη ἀνεμοθύελλα καί τά κύματα χτυποῦσαν ἐπάνω στό πλοιάριο, μέ ἀποτέλεσμα ν' ἀρχίσει νά βυθίζεται. Ὁ Ἰησοῦς ἦταν στήν πρύμνη καί κοιμόταν ἐπάνω σ' ἕνα μαξιλάρι. Τόν ξυπνοῦν καί τοῦ λένε: Διδάσκαλε, δέ σέ νοιάζει πού χανόμαστε; Ἐκεῖνος σηκώθηκε, ἐπιτίμησε τόν ἄνεμο καί εἶπε στήν θάλασσα: Σώπα· φιμώσου! Σταμάτησε τότε ὁ ἄνεμος κι ἔγινε ἀπόλυτη γαλήνη. Εἶπε τότε στούς μαθητές: Γιατί εἶστε τόσο δειλοί; Ἀκόμη δέν πιστέψατε; Τούς κατέλαβε μεγάλο δέος κι ἔλεγαν μεταξύ τους: Ποιός τάχα εἶναι αὐτός, πού καί ὁ ἄνεμος κι ἡ θάλασσα τόν ὑπακοῦν;»[22].

❁ β΄. Πέθανε ἐπειδή ὁ Ἴδιος τό ἐπέτρεψε (τό θέλησε) κατά τόν λόγο Του:

«Γι' αὐτό ὁ Πατέρας μέ ἀγαπάει, γιατί ἐγώ θυσιάζω τήν ζωή μου, ὥστε νά τήν ξαναπάρω. Κανείς δέν μοῦ τήν παίρνει, ἀλλά ἐγώ ἀπό μόνος μου τήν προσφέρω. Ἀπό μένα ἐξαρτᾶται νά τήν προσφέρω κι ἀπό μένα ἐξαρτᾶται νά τήν ξαναπάρω. Αὐτήν τήν ἐντολή ἔλαβα ἀπό τόν Πατέρα μου»[23].

❁ γ΄. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ὁ πρύτανις τῆς θεολογίας διδάσκει ὅτι ὁ Κύριος ἐνῶ ἦταν ἀπηλλαγμένος ἀπό τά διαβλητά πάθη, δηλαδή τῶν ἁμαρ-

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 47

τωλῶν, ἐπέτρεπε στήν ἀνθρώπινη φύση Του νά πάσχει τά ἀδιάβλητα πάθη (κόπος, δίψα, πείνα κ.λπ). Αὐτά ὅμως ἦταν ὑποταγμένα στό ἰσχυρό θέλημά Του καί δέν ἐνεργοῦσαν ὅπως σ' ἐμᾶς πού δέν μποροῦμε νά τά ἐλέγξουμε ἀπόλυτα. Μέ τήν ἄσκηση ἐνισχύουμε τήν θέλησή μας ὥστε νά ἐπιβάλλεται ἐπάνω στήν δύναμη τῶν παθῶν ἀδιάβλητων καί διαβλητῶν.

❁ δ΄. Ἦταν ἀπαλλαγμένος ἀπό τήν ἁμαρτητική ροπή καί ἀναμάρτητος:

«Τέτοιος, λοιπόν, ἀρχιερέας μᾶς χρειαζόταν· ἅγιος, ἄκακος, ἀψεγάδιαστος, χωρίς σχέση μέ τήν ἀνθρώπινη ἁμαρτία, ὁ ὁποῖος ἀνέβηκε ἐπάνω ἀπό τά οὐράνια»[24].

❁ ε΄. Ἦταν ἡ σαρκωμένη σοφία τοῦ Θεοῦ κατά τό:

«Χάρη σ' αὐτόν ὅμως ἐσεῖς βρίσκεστε μέσα στήν πίστη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐκείνου πού ἔγινε ἀπό τόν Θεό σοφία δική μας καί δικαίωση καί ἐξαγιασμός καί ἀπολύτρωση»[25].

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 48

4. Σύμμορφοι τῆς εἰκόνας τοῦ Υἱοῦ.

Τά ἴδια ἰδιώματα ἀποκτοῦν καί οἱ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ. Στούς βίους τῶν ἁγίων ἀναφέρεται ὅτι οἱ ἅγιοι ἔλαβαν ἀπό τόν Θεό αὐτά τά χαρίσματα καί τά ἐνήργησαν πρός δόξα καί ἔπαινο τοῦ Δημιουργοῦ Θεοῦ.

«Τούς ἤξερε ἀπό πρίν, καί τούς προόρισε νά γίνουν ὅμοιοι μέ τόν Υἱό του, ἔτσι πού ὁ Χριστός νά εἶναι ὁ πρῶτος ἀνάμεσα σ' ἕνα πλῆθος ἀπό ἀδέλφια»[26].

«Ὅλοι, ἐμεῖς, λοιπόν, χωρίς κάλυμμα στό πρόσωπο, κοιτάζουμε σέ καθρέφτη τήν λαμπρότητα τοῦ Κυρίου καί μεταμορφωνόμαστε σ' αὐτήν τήν λαμπρή εἰκόνα Του, βαδίζοντας ἀπό δόξα σέ δόξα μέ τήν ἐνέργεια τοῦ Κυρίου, πού εἶναι τό Πνεῦμα»[27].

«Καί ντυθήκατε τόν καινούργιο ἄνθρωπο, πού ἀνανεώνεται συνεχῶς σύμφωνα μέ τήν εἰκόνα τοῦ Δημιουργοῦ του, ὥστε μέ τήν νέα ζωή του νά φτάσει στήν τέλεια γνώση τοῦ Θεοῦ»[28].

«Καὶ ὅπως φορέσαμε σάν ροῦχο τήν ὁμοιότητα τοῦ χωματένιου, δηλαδή τήν φθορά καί τόν θάνατό του, ἔτσι θά φορέσουμε καί τήν ὁμοιότητα τοῦ ἐπουρανίου, δηλαδή τήν ἀνάσταση, τήν ἀφθαρσία καί τήν ἀθανασία του»[29].

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 49

5. Ὁ ἐν Χριστῷ ἄνθρωπος.

Ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός μέ ὅλα ὅσα δίδαξε καί ἔπραξε ἔδωσε τήν δυνατότητα στόν ἄνθρωπο νά ἐπανέλθει στήν πρό τῆς πτώσεως κατάστασή του, στό ἀρχαῖο κάλλος ἀποβάλλοντας τήν δυσείδεια (ἀσχήμια) τῆς ὑπάρξεώς του. Ὁ Κύριος τήν ἀνόρθωση καί ἀποκατάσταση τοῦ τραυματισμένου ἀπό τήν ἁμαρτία ἀνθρώπου ὀνόμασε ἀναγέννηση συνομιλώντας μέ τόν νυκτερινό ἐπισκέπτη Του καί μαθητή Του τόν Νικόδημο:

«Ὁ Ἰησοῦς τοῦ ἀπάντησε: Σέ βεβαιώνω πώς ἄν κανείς δέν γεννηθεῖ ἀπό τό νερό κι ἀπό τό Πνεῦμα, δέν μπορεῖ νά μπεῖ στήν βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ὅ,τι γεννιέται ἀπό τόν ἄνθρωπο εἶναι ἀνθρώπινο, ἐνῶ ὅ,τι γεννιέται ἀπό τό Πνεῦμα εἶναι πνευματικό. Μήν ἀπορεῖς πού σοῦ εἶπα, πρέπει νά γεννηθεῖτε ξανά. Ὁ ἄνεμος πνέει ὅπου θέλει· ἀκοῦς τήν βοή του ἀλλά δέν ξέρεις ἀπό ποῦ ἔρχεται καί ποῦ πηγαίνει· ἔτσι συμβαίνει καί μέ καθέναν πού γεννιέται ἀπό τό Πνεῦμα»[30].

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος διδάσκει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος καί ἰδιαίτερα ὁ πιστός κατάγεται κατά τήν φυσική του ζωή ἀπό τόν Ἀδάμ, ἀλλά αὐτή ἡ ζωή εἶναι θνητή καί κατά τήν πνευματική του κατάσταση ἀπό τόν Κύριο πού ἀποκαλεῖ δεύτερον Ἀδάμ. Αὐτή ἡ ζωή εἶναι ἀθάνατη.

«Πραγματικά, ἔτσι διδάσκει καί ἡ Γραφή: Στόν Ἀδάμ, τόν πρῶτο ἄνθρωπο, δόθηκε ἡ φυσική ζωή. Ἀντίθετα, στόν ἔσχατο Ἀδάμ, τόν Χριστό, δόθηκε τό Πνεῦ-

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 50

μα, καί ἔγινε πηγή ζωῆς. Πρῶτα ἔρχεται τό φυσικό, ἔπειτα τό πνευματικό, ὄχι τό ἀντίστροφο. Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος προέρχεται ἀπό τήν γῆ καί εἶναι χωματένιος. Ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ Κύριος, προέρχεται ἀπό τόν οὐρανό. Ὅπως εἶναι ὁ Ἀδάμ, πού εἶναι χωματένιος, ἔτσι εἶναι καί ὅσοι ἀνήκουν στόν παλαιό κόσμο· καί ὅπως εἶναι ὁ ἐπουράνιος Κύριος τέτοιοι θά εἶναι καί οἱ ἄνθρωποι πού ἀναγεννῶνται ἀπό Αὐτόν καί γίνονται ἐπουράνιοι. Καί ὅπως φορέσαμε σάν ροῦχο τήν ὁμοιότητα τοῦ χωματένιου, ἔτσι θά φορέσουμε καί τήν ὁμοιότητα τοῦ ἐπουράνιου»[31].

Ἡ ἀναγέννηση τοῦ ἀνθρώπου πού εἶναι ἔργο τοῦ ἁγίου Πνεύματος συντελεῖται, ὅταν ὁ ἄνθρωπος μετανοήσει, ἀρνηθεῖ καί ἀποστραφεῖ τήν ὁδό τῆς ἁμαρτίας, πιστέψει στόν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό, συμμετέχει στά μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας καί ἀγωνίζεται νά τηρεῖ τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ, πού ἐκφράζουν τό ἅγιο θέλημά Του γιά νά διατηρηθεῖ στήν κατάσταση τῆς σωτηρίας, τῆς ζωῆς, τῆς δόξας καί τῆς θείας υἱοθεσίας.

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 51

6. Ἡ ἐπάνοδος στό ἀρχαῖο κάλλος.

Ὁ ἀναγεννημένος ἄνθρωπος θά ἐπανακτήσει τό ἀρχαῖο κάλλος τῆς ὑπάρξεώς του καί ἐπειδή εἶναι ἑνωμένος μέ τόν Ἰησοῦ Χριστό, θά δοξασθεῖ μαζί Του ὡς θεός στήν αἰώνια βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς ἀνθρώπινης φύσεως μιλάει ὁ εὐαγγελιστής Μᾶρκος πού λέει ὅτι:

«Ἀφοῦ τούς εἶπε αὐτά ὁ Κύριος, ἀναλήφθηκε στόν οὐρανό καί κάθισε στά δεξιά τοῦ Θεοῦ»[32].

Διευκρινίζουμε, ὅτι ἡ ἀνθρώπινη φύση τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ δοξάσθηκε καί κάθησε στόν θεϊκό θρόνο μαζί Του, διότι ὡς Υἱός τοῦ Θεοῦ, καί Θεός, δέν στερήθηκε τήν δόξα τῆς θείας φύσεώς Του. Ὡς ἄνθρωπος ἦταν στήν γῆ καί συγχρόνως ὡς Θεός στόν οὐρανό κατά τό

«Κανένας, βέβαια, δέν ἀνέβηκε στόν οὐρανό παρά μόνο ὁ Υἱός τοῦ Ἀνθρώπου, πού κατέβηκε ἀπό τόν οὐρανό, καί πού εἶναι στόν οὐρανό»[33].

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος διδάσκει ὅτι ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός κατά τήν καθολική ἀνάσταση ὅλων τῶν ἀνθρώπων πού ἔζησαν καί πέθαναν, θά παραλάβει μαζί Του γιά νά δοξάσει ὅλους ὅσους πίστεψαν σ' Αὐτόν:

«Γιατί, ἀφοῦ πιστεύουμε ὅτι ὁ Ἰησοῦς πέθανε κι ἀναστήθηκε, ἔτσι κι ὁ Θεός αὐτούς πού πέθαναν πιστεύοντας στόν Ἰησοῦ θά τούς ἀναστήσει γιά νά ζήσουν μαζί του» κατά τήν ὑπόσχεσή Του[34].

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 52

«Κι ὅταν πάω καί σᾶς ἑτοιμάσω τόπο, πάλι θά ἔρθω καί θά σᾶς πάρω κοντά μου, ὥστε ὅπου εἶμαι ἐγώ νά εἶστε κι ἐσεῖς»[35].

Ρητορικώτατα ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας Κύπρου στόν λόγο του *«Τῷ ἁγίῳ καί μεγάλῳ Σαββάτῳ»* πλέκει τόν διάλογο τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, πού κατῆλθε στόν Ἅδη μέ τόν πρωτόθνητο Ἀδάμ στόν ὁποῖο ἐκφράζει τήν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας γιά τό θέμα μας:

«Σήκω, λοιπόν, ἄς φύγουμε ἀπό ἐδῶ. Σέ ἔβγαλε ὁ ἐχθρός ἀπό τόν γήϊνο παράδεισο. Σέ ἀποκαθιστῶ, ὄχι πλέον στόν παράδεισο, ἀλλά σέ οὐράνιο θρόνο. Σέ ἐμπόδισα νά φᾶς ἀπό τό τυπικό δέντρο τῆς ζωῆς, τώρα ὅμως ἑνώθηκα μαζί σου ἐγώ πού εἶμαι ἡ Ζωή. Διέταξα τά Χερουβίμ νά σέ φρουροῦν σάν δοῦλο. Τώρα κάνω τά Χερουβίμ νά σέ προσκυνήσουν ὡς Θεό. Κρύφτηκες τότε ἀπό τόν Θεό γιατί ἦσουν γυμνός, νά ὅμως τώρα πού ἔκρυψες μέσα σου γυμνό τόν Θεό. Ντύθηκες τόν δερμάτινο χιτώνα τῆς ντροπῆς, ἀλλά ἐγώ ὄντας Θεός ντύθηκα τόν ματωμένο χιτώνα τῆς σάρκας. Γι' αὐτό σηκωθεῖτε, ἄς φύγουμε ἀπό ἐδῶ, ἀπό τόν θάνατο στήν ζωή, ἀπό τήν φθορά στήν ἀφθαρσία, ἀπό τό σκοτάδι στό αἰώνιο φῶς. Σηκωθεῖτε, νά φύγουμε ἀπό ἐδῶ, ἀπό τήν ὀδύνη στήν εὐφροσύνη, ἀπό τήν δουλεία στήν ἐλευθερία, ἀπό τήν φυλακή στήν ἄνω Ἰερουσαλήμ, ἀπό τά δεσμά στήν ἄνεση, ἀπό τήν σκλαβιά στήν τρυφή τοῦ παραδείσου, ἀπό τήν γῆ στόν οὐρανό.

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 53

Γι' αὐτό τόν σκοπό πέθανα καί ἀναστήθηκα γιά νά γίνω Κύριος νεκρῶν καί ζωντανῶν. Σηκωθεῖτε, νά φύγουμε ἀπό ἐδῶ, διότι ὁ οὐράνιος Πατέρας μου περιμένει τό χαμένο πρόβατο. Τά ἐννενήκοντα ἐννιά πρόβατα τῶν Ἀγγέλων περιμένουν τόν σύνδουλό τους Ἀδάμ πότε νά ἀναστηθεῖ, καί πότε νά ἀνέβει, καί πότε νά ἐπιστρέψει πρός τόν Θεό. Ὁ Χερουβικός θρόνος ἔχει ἑτοιμαστεῖ. Αὐτοί πού θά σᾶς ἀνεβάσουν εἶναι γρήγοροι καί βιάζονται. Ὁ χῶρος τοῦ γάμου ἔχει προετοιμαστεῖ. Τό δεῖπνο εἶναι στρωμένο. Οἱ αἰώνιες σκηνές καί οἱ τόποι διαμονῆς εἶναι ἕτοιμοι. Ἔχουν ἀνοιχτεῖ οἱ θησαυροί τῶν ἀγαθῶν, ἔχει ἑτοιμαστεῖ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν πρίν ἀπό αἰῶνες. Τά ἀγαθά πού περιμένουν τόν ἄνθρωπο δέν τά ἔχει δεῖ μέχρι τώρα μάτι καί αὐτιά δέν ἄκουσαν γι' αὐτά, καί δέν τά ἔβαλε νοῦς ἀνθρώπου»[36].

Ζώντας στήν Ἐκκλησία ὁ ἄνθρωπος γίνεται νέα δημιουργία, νέα κτίση, νέος ἄνθρωπος, νέα ὕπαρξη.

«Ὁ πάλαι μέν ἐκ μή ὄντων πλάσας με καὶ εἰκόνι σοι θείᾳ τιμήσας, παραβάσει ἐντολῆς δὲ πάλιν με ἐπιστρέψας εἰς γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθην, εἰς τὸ καθ' ὁμοίωσιν ἐπανάγαγε τὸ ἀρχαῖον κάλλος ἀναμορφώσασθαι»[37].

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 54

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 55

Ἐπίλογος

«Πάτερ ἀγαθέ, ἐμακρύνθην ἀπὸ σοῦ· μὴ ἐγκαταλίπῃς με μηδὲ ἀχρεῖον δείξῃς τῆς βασιλείας σου· ὁ ἐχθρὸς ὁ παμπόνηρος ἐγύμνωσέ με καί ἥρέ μου τὸν πλοῦτον· τῆς ψυχῆς τὰ χαρίσματα ἀσώτως διεσκόρπισα· ἀναστὰς οὖν, ἐπιστρέψας πρὸς σέ, ἐκβοῶ· Ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου, ὁ δι᾽ ἐμὲ ἐν σταυρῷ τὰς ἀχράντους σου χεῖρας ἁπλώσας, ἵνα τοῦ δεινοῦ θηρὸς ἀφαρπάσῃς με καὶ τὴν πρώτην καταστολὴν ἐπενδύσῃς με ὡς μόνος πολυέλεος»[38].

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 56

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 57

Παράρτημα

1. *«Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ᾽ εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ᾽ ὁμοίωσιν, καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς»* (Γενέσεως α΄ 26).

2. Πρὸς Ρωμαίους η΄ 22.

3. *«Τί δηλοῖ, "ὅτι καὶ αὕτη ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας" καὶ ἑξ.*

«Ἐδούλευσεν ἡ κτίσις τῷ ἀνθρώπῳ [οὐχ ὡς ἀξίῳ], ἥλιος καὶ σελήνη, καὶ ἄστρα καὶ θάλασσα καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς· οὐχ ὡς ἀξίῳ δέ (καὶ γὰρ παραβάτης ἦν καὶ ὑπόδικος), ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ δουλεύειν προστάξαντος, ὡς ἂν μὴ ἐξυβρισθῇ διὰ πάντων ἡ εἰκών, εἰ καὶ παρέβη. Πάσης τοίνυν τῆς κτίσεως στασιαζούσης, ὁ Θεὸς κελεύει τῇ κτίσει μὴ ἀφηνιᾷν, ἀλλὰ παρέχειν μὲν τὸν ἥλιον τὴν ἑαυτοῦ ἀκτῖνα, τὴν γῆν τοὺς καρπούς, τὴν θάλασσαν ἰχθῦς καὶ τὰς ἐμπορίας· καὶ ἕκαστον

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 58

τῶν κτισμάτων, τὴν ἐξ ἑαυτῶν χρείαν καὶ ὠφέλειαν τοῖς ἀνθρώποις. Ταύτην ἀπογυμνῶν ὁ ἀπόστολος τὴν ἔννοιαν φάσκει· «Ἡ γὰρ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ ἀπεκδέχεται· τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα ἐπ' ἐλπίδι ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ» οἷον τί λέγω· Ὡς εἶδεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ἐκπεσόντα, καὶ τὴν κτίσιν ἀνανεύουσαν πρὸς ὑπηρεσίαν τοῦ ἡμαρτηκότος, ἐχαλίνωσεν αὐτὴν καὶ μὴ θέλουσαν, καὶ ἐκέλευσεν ὑπηρετεῖν ὡς πρότερον, ἡνίκα τὸ βασιλικὸν ἑαυτῷ καὶ ἀρχικὸν τὴν ἐντολὴν φυλάττων συνδιέσωζεν· ᾐσχύνετο γὰρ ἡ κτίσις τὸν αἰχμάλωτον τῇ παραβάσει Κύριον ἐπιγράφεσθαι, καὶ ἐξυπηρετεῖν αὐτῷ, τῆς ἁμαρτίας αὐτὸν ὁρῶσα δοῦλον γενόμενον· ἀλλ' ἐκέλευσεν ὁ Κτίστης μὴ ἐξαρνεῖσθαι τὸν παραβάτην, ἀλλ' ἐπιδεικνύναι τοῦ κοινοῦ Δεσπότου τὴν ἄφθονον χάριν καὶ τὸ τῆς εὐεργεσίας ἀμετάθετον· ἐπαγγειλάμενος καὶ τῇ κτίσει ὅτι περ ἀνακαινιζομένου καὶ ἐλευθερωμένου τοῦ φθαρέντος καὶ αἰχμαλωτισθέντος ἀνθρώπου ἀνακαινισθήσεται καὶ αὐτή· ὡσανεὶ ἔλεγεν· Ἔπεσεν ἡ εἰκών, καὶ ὠλίσθησεν διὰ τὴν παράβασιν καὶ φθείρεται διὰ τὴν παρακοήν· ἀνάσχου δουλεῦσαι τῇ τοῦ φθαρέντος φθορᾷ, ἵνα ὅταν αὐτὸν ἀνακαινίζω τὴν ἐμὴν εἰκόνα, τὸν φθαρέντα ἄνθρωπον, σὺν αὐτῷ καί σέ τὴν κτίσιν ἀνακαινίσω καὶ σύνθρονον αὐτοῦ τῆς δόξης ποιήσω· συγκατεσπάσθης αὐτοῦ τῇ ταλαιπωρίᾳ, συνανα-

στήσῃ τῇ δόξῃ. Τί δέ ἐστι τὸ τὴν κτίσιν φεύγειν τὴν τοῦ ἀνθρώπου δεσποτείαν; Λέγει γάρ· «Τῇ ματαιότητι ἡ κτίσις οὐχ ἑκοῦσα ὑπετάγη». Ποίᾳ ματαιότητι; Ἀφ' οὗ ἂν ἐκτραπῇ ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ματαιότης καλεῖται. Ἄκουσον ψάλλοντος Δαβίδ· «Πλὴν τὰ σύμπαντα ματαιότης πᾶς ἄνθρωπος ζῶν». Πᾶς ἄνθρωπος μάταιός ἐστιν ὁ τὸν Θεὸν καταλιμπάνων καὶ μάταια μεταδιώκων. Ἔστησεν ὁ Θεὸς ἀγγέλους κατὰ τὰ κλίματα τῆς οἰκουμένης ἕνα ἕκαστον ἐπιτροπεύειν,

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 59

ὡς καὶ Μωϋσῆς λέγει, ἑνὸς ἑκάστου ἔθνους· ἔστησε δέ, ἵνα τὴν ἄψυχον κτίσιν χαλινώσωσιν, ἥλιον καὶ σελήνην, καὶ θάλασσαν, καὶ γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ὑπηρετεῖν τῇ τοῦ ἀνθρώπου ἀπολαύσει. Πάλιν οἱ ἄγγελοι ἐτρύχοντο ὑπηρετούμενοι ἀναξίοις καὶ δίκης ἐνόχοις ἀνθρώποις· καὶ μάλιστα ὁρῶντες αὐτοὺς τὴν Δεσποτικὴν ἀξίαν τοῖς εἰδώλοις ἀνάπτοντας καὶ ἀνιεροῦντας· ἔφερεν ἡ γῆ τὸν οἶνον, καὶ οἱ βωμοὶ τὰς σπονδὰς ἐδέχοντο· τοὺς ἄλλους καρποὺς καὶ τοῖς εἰδώλοις ἀνετίθεντο· διὰ τοῦτο ἐδυσφόρουν οἱ ἄγγελοι, τὰ μὴ ὄντα ὁρῶντες ἀντὶ τοῦ ὄντος τιμώμενα· ἐντεῦθεν λέγεται καὶ τὸ ἕτερον ζήτημα, τὸ εἰς τὸν προφήτην ἀναφερόμενον· «Ἦλθε πρὸς αὐτόν, φησίν, ὁ ἄγγελος Γαβριήλ, καὶ λέγει αὐτῷ· Δανιήλ, ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ἀφ' ἧς ἡμέρας προέθου κακῶσαι τὴν ψυχήν σου ἔναντι Κυρίου, εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἀπεστάλην ἀπαγγεῖλαί σοι τὰ ῥήματα ταῦτα ἀλλ' ὁ ἄρχων τῆς βασιλείας Περσῶν ἀντέστη μοι, εἰ μὴ Μιχαήλ, ὁ ἄρχων τοῦ ἔθνους ὑμῶν, ἦλθεν εἰς βοήθειαν». Ἀπορήσειε γὰρ ἄν τις, εἰ ὁ τῆς Περσίδος ἐπιτροπεύων ἄγγελος παρὰ Θεοῦ ἐπιτροπεύειν τέτακται, ὡσαύτως καὶ ὁ Γαβριὴλ, ἀνακομίσων τὸν Ἰσραὴλ τῆς αἰχμαλωσίας παρὰ Θεοῦ ἀπέσταλται, πῶς αὐτῷ τῶν Περσῶν ὁ ἄρχων ἀνθίστατο; Λυθείη δ' ἂν τὸ διαπορούμενον ὧδε· ὁ κόσμος εἰδωλολατρείας ἐπεπλήρωτο, οἱ δὲ ἄγγελοι οἱ ἐφεστῶτες τῶν ἐθνῶν, ἠγανάκτουν καὶ ἐθλίβοντο· αἰχμάλωτος δὲ Δανιὴλ εἰς Βαβυλῶνα μετὰ τῶν ὁμοφύλων ἀπαχθεὶς τὴν θεογνωσίαν ἐκήρυττεν· ὡσαύτως καὶ οἱ τρεῖς παῖδες, οὓς τὸ πῦρ εἰς ἱλαρὰς αὔρας τὴν καυστικὴν δύναμιν ἀμεῖψαν ἀνέψυχε· διὸ καὶ πολλοὺς τῆς εἰδωλικῆς μεταστήσαντες πλάνης θεοσεβεῖν παρεσκεύασαν. Ὁ οὖν τῆς ἀρχῆς τῶν Περσῶν ἐφεστηκὼς ἄγγελος ἔχαιρεν ὁρῶν ἐν τοῖς αὐτοῦ μέρεσι τὸν Θεὸν ἀντὶ τῶν εἰδώλων λατρευόμενον. Τὸν Ναβουχοδονόσορ ἑώρα ἀντὶ τοῦ καταναγκάζειν θύειν εἰδώλοις, καὶ ἐσχάταις τοὺς μὴ πειθομένους ὑποβάλλειν τιμωρίαις, λαμπρῶς θεολογοῦντα καὶ λέγοντα· «Σεδράχ, Μισάχ,

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 60

Ἀβδεναγώ, οἱ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου» καὶ πολλὰ τοιαῦτα. Ἐπεὶ οὖν ὁ μακάριος Δανιὴλ ἐδεῖτο τοῦ Θεοῦ, πληρωθέντων τῶν ἑβδομήκοντα ἐτῶν, τῶν ἐπὶ τῇ αἰχμαλωσίᾳ διορισθέντων, ἀναγαγεῖν τῆς αἰχμαλωσίας τὸν Ἰσραήλ, ἀπεστάλη δὲ Γαβριὴλ μηνῦσαι αὐτῷ τὴν ἀνάῤῥυσιν, ἀνθίσταται τῷ Γαβριὴλ ὁ τῆς Περσικῆς ἀρχῆς ἐπιστάτης λυπούμενος, ὅτι πάλιν ἡ γῆ, ἧς ἐπεστάτει, τῶν διδασκάλων τῆς εὐσεβείας ἐκεῖθεν ἀνακομισθέντων, εἰς τὴν προτέραν ἀναστρέψει ἀσέβειαν καὶ πλάνην· ἀνθίστατο δὲ οὐ μαχόμενος, ἀλλὰ δικαιολογούμενος· τίς ἡ σπουδή, λέγων, τῆς ἀνόδου; τὴν οἰκείαν οἰκῶν πατρίδα ὁ Ἰσραὴλ καὶ εὐπαθῶν εἰς εἰδωλολατρείαν πολλάκις ἐξώλισθεν· νῦν δὲ οὐ καθαρῶς εὐσεβεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπεραθλεῖ τῆς εὐσεβείας, καὶ πολλῶν τῶν πεπλανημένων πρὸς τὸν ἀληθινὸν ἐπιστρέφουσι Θεόν. Ὅτε οὖν καὶ τοῖς τὴν χάριν δεχομένοις οὐδὲν κατὰ ψυχὴν λυσιτελέστερον ἐπακολουθεῖ, καὶ τοὺς εὐσεβεῖν δι' αὐτοὺς ἀρξαμένους τὸ ἔσχατον κακόν, ἡ δυσσέβεια, πάλιν ὑποχειρίους ποιεῖ, πόσον ἦν ἄμεινον καὶ τὸν Ἰσραὴλ τέως τῆς αἰχμαλωσίας μὴ ἀναγαγεῖν, καὶ τοὺς ἄρτι πρὸς τὸ φῶς ἀναβλέψαντας τῆς θεογνωσίας ἐν τῇ αὐτῇ συντηρεῖν εὐσεβείᾳ; Ἀπεστάλην, φῄς, τὸν λαὸν ἀποκαταστῆσαι τῇ πατρίδι. Ποίᾳ πατρίδι; Ἣν οἰκοῦντες ἐμίαινον κνίσαις, δαίμοσι θύοντες, καὶ εἰδωλομανίαις· οὐ ταῦτα κατηγορεῖ λέγων Ἱερεμίας· «Κατὰ ἀριθμὸν τῶν πόλεών σου ἦσαν οἱ θεοί σου, Ἰούδα· καὶ κατὰ τὰ ἄμφοδα Ἱερουσαλὴμ ἔθυες τῷ Βάαλ»· μυρίοις τότε παρὰ Θεοῦ περιεκλύζοντο ἀγαθοῖς, καὶ τῆς κακίας καὶ ἀσεβείας οὐκ ἀνεχώρουν· μυρία νῦν ὑπομένουσι κακά, καὶ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἀφίστανται. Τί ποτ' οὖν ἔσται τὸ τῆς ἐπανόδου κέρδος; Ἦν τοίνυν ἡ ἀντίστασις οὐ κακοῦ πρὸς ἀγαθόν· οὐ γὰρ εἶπεν, ἐμάχετο, ἀλλ' ἀνθίστατο· καὶ γάρ ἔστι πολλάκις ἀντίστασις δικαίου πρὸς ἀγαθόν, ὡς ἀνθίσταται πολλάκις νόμῳ φιλανθρωπία, καὶ φιλανθρωπίᾳ νόμος. Ὁ νόμος τὸν ἁμαρτήσαντα κολάζει. Φιλανθρωπία, πολλάκις βασιλέως τὸν ἁμαρτήσαντα ἐλεεῖ, καὶ ἐξαρπάζει

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 61

τῆς τιμωρίας. Ὥδ᾽ οὖν ἡ μάχη οὐκ ἐναντίου πρὸς ἐναντίον, ἀλλὰ συγγενοῦς πρὸς συγγενές. οὔτε γὰρ τὸ δίκαιον ἔξω ἀγαθότητος, οὔτε τὸ ἀγαθὸν ἔξω δικαιοσύνης εὑρίσκεται. Ὅτι τῆς κτίσεως, φησίν, ὡς προείρηται διακειμένηςκαὶ ἀγανακτούσης, ἐφ᾽ ᾧ καὶ ἄκουσα τῷ παραβάτῃ παρεῖχε τὴν χρείαν, καὶ ἐξυπηρέτει, καὶ ἀγγέλων ἀχθομένων ἐπὶ τῇ τοῦ εὐεργετουμένου ἀγνωμοσύνῃ, καὶ ὅλου κακωθέντος τοῦ κόσμου διὰ τὰς παρανομίας. «Καὶ γάρ εἶδεν, φησίν, ὁ Θεὸς τὴν γῆν, καὶ ἦν κατεφθαρμένη, ὅτι κατέφθειρεν πᾶσα σὰρξ τὴν ὁδὸν αὐτῆς». Οὐκ ἦν ἡ κτίσις, οἵαν ὑπέστησεν αὐτὴν ὁ Θεὸς ἀπ᾽ ἀρχῆς· οὐκ ἦν τοῖς ἄστροις ὁ οὐρανός, ὡς τὸ πρίν, ἄνευ τινὸς μιάσματος καταλαμπόμενος· οὐκ ἦν ἡ γῆ τοὺς καρποὺς ἀμολύντους, ὡς τὸ πρίν, ἀναδιδοῦσα· οὐ θάλασσα, οὐκ ἄλλο τι τῶν ἐν τῇ κτίσει. Ὁ γὰρ παραβάτης εἰσελθὼν ἐν αὐτῇ, κατεμίαινεν καὶ ἀνεθόλωσεν ἅπαντα ταῖς βλασφημίαις, ταῖς θεομάχοις καὶ αἰσχραῖς φωναῖς, ταῖς μιαιφονίαις τὴν γῆν· τοῖς πειραταῖς καὶ λῃσταῖς τὴν θάλασσαν· τὰς πηγὰς καὶ ποταμοὺς ταῖς εἰδωλολατρίαις, νύμφαις, καὶ δαίμοσιν ἀνάπτοντες αὐτά· πᾶσα τοῖς ἀνθρώποις ἡ κτίσις εἰς θεοὺς ἀνεπλάττετο· οὐδὲν δὲ κτίσιν οὕτω μιαίνει καὶ κιβδηλεύει ὡς τὸ θεοποιεῖσθαι αὐτήν. Εἰσῆλθεν ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου διὰ σαρκὸς ἐν αὐτῇ, καὶ ταύτην τῶν μυρίων τούτων ἀπαλλάξας μιασμάτων ἀνεκαίνισεν, πολὺ χαλεπωτέρων ἢ σωματικῆς διαφθορᾶς ἐλευθερώσας αὐτὴν κακώσεων καὶ παθῶν, ἀνακαινίζει διὰ τῆς πρώτης παρουσίας τὴν κτίσιν· ἵνα μάθῃς, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ καὶ ἀπ᾽ ἀρχῆς αὐτὴν δημιουργήσας· οὐ γὰρ ἄλλου μὲν κτίζειν, ἄλλου δὲ διαφθαρεῖσαν ἀνακαινίζειν· ἀλλὰ τῆς αὐτῆς ἑκάτερον σοφίας καὶ τέχνης, ἀνακαινίζειν τὴν κτίσιν κατὰ τὴν πρώτην ἐπιδημίαν, ἵνα μηδεμία σοι χώρα καταλειφθῇ ἀπιστίας, ὡς κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν οὐ καινισθήσεται, καὶ σὺ πρὸ αὐτῆς εἰς ἀφθαρσίαν, εἰς ἀπάθειαν, εἰς ἄφατον καλλονήν. Εἰ γὰρ ὅτε ἦν ἑκὼν ἐν ἀσθενείᾳ σαρκός, ἐν ὕβρεσιν, ἐν πάθεσιν ὁ Χριστό, ὅ τε πλάνος καὶ

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 62

Σαμαρείτης ἐσυκοφαντεῖτο, τὴν κτίσιν ἐκάθαρε τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων καὶ πολυχρονιωτάτων παθῶν καὶ μιασμάτων· ὅταν ὡς κριτὴς ζώντων παραγένηται καὶ νεκρῶν, ὅτ᾽ ἂν μυριάσιν ἀγγέλων δορυφορούμενος τάγμασιν, ὅταν πάντων δεσπόζων καὶ Κύριος, ὅταν πάντα φρίσσῃ καὶ τρέμῃ, πῶς ἡ ἐκ φθορᾶς εἰς ἀφθαρσίαν μεταβολὴ οὐ τὸ ῥᾷστον ἔχουσα καθορᾶται; Καὶ τὸ ἀκόλουθον, καὶ θεοπρεπές ὅτι παραγίνεται ὁ Σωτήρ, προκηρυττόντων τῶν προφητῶν, ἵνα μή τις νομίσῃ ὅτι καθ᾽ ὃν τρόπον ἄνθρωπος τῆς προτέρας διαμαρτὼν ἐπιβολῆς καὶ βοηθείας ἐπὶ δευτέραν ἔρχεται, οὕτω καὶ ὁ Θεός. Ἵνα οὖν μή τις ὑπονοήσῃ τοῦτο, ἄνωθεν προέλεγον οἱ προφῆται τὴν παρουσίαν αὐτοῦ· ἵνα δείξωσιν, ὅτι Θεὸς οὐ σκεπτόμενος εὑρίσκει τὸ συμφέρον, ἀλλ᾽ ἀπ᾽ ἀρχῆς προΐδεν ἅπαντα. Ἡμεῖς μὲν γὰρ οἱ ἄνθρωποι σκεπτόμεθα, καὶ, ἐὰν ἀποτύχωμεν τῆς πρώτης πείρας, ἐφ᾽ ἑτέραν μεταβαίνομεν· ὁ δὲ Θεὸς οὐχ οὕτως· ἀλλ᾽ ἔδωκε νόμον, προφήτας, καὶ μετὰ ταῦτα τὸ Εὐαγγέλιον, οὐ χρόνῳ τὸ συμφέρον μεταμαθών, ἀπ᾽ ἀρχῆς δὲ εἰδώς, ὡς οὐχ οἷόν τε ἄλλως ἦν τὴν κτίσιν, καὶ τὸν ἐν αὐτῇ ἄνθρωπον οὔτε γενέσθαι, οὔτε παιδαγωγηθῆναι, οὔτε τὸ τῆς ἀφθαρσίας ἀξίωμα ἀναλαβεῖν· εἰ μὴ καθ᾽ ὃν τρόπον ἡ ἄφατος πρόνοια καὶ φιλανθρωπία ᾠκονόμησεν. Ὅτι, φασίν, εἰ προεῖδεν ἁμαρτήσειν τὸν Ἀδὰμ ὁ Θεός, τί καὶ προήγαγεν αὐτόν; Καὶ πολλαὶ μέν εἰσι καὶ πάγκαλοι τοῦδε τοῦ ἀπορήματος ἐπιλύσεις. Λέγει δ᾽ οὖν καὶ ὁ θεόσοφος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, «ὅτι οὐ τοῦτο μόνον φημί, ὅτι προῄδει, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ πεσόντα ἀναστήσει αὐτὸν διὰ τῆς οἰκονομίας»· καὶ οὐ πρῶτον εἶδε τὴν πτῶσιν, εἰ μὴ προεπενόησεν τὴν ἀνάστασιν· ᾔδει, ὅτι πεσεῖται, ἀλλὰ προαπέθετο τὸ τῆς ἀναστάσεως φάρμακον, καὶ συνεχώρησεν εἰς πεῖραν ἐλθεῖν θανάτου τὸν ἄνθρωπον. Ἵνα μάθῃ τίνος μὲν ἀπολαύσει δι᾽ ἑαυτόν· τίνος δὲ τῇ τοῦ πλάσαντος χάριτι· ᾔδει πεσούμενον τὸν Ἀδάμ, ἀλλ᾽ ἔβλεπεν ἐξ αὐτοῦ προελευσόμενον τὸν Ἄβέλ, τὸν Ἐνώς, τὸν Ἐνώχ, τὸν Νῶε, τὸν

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 63

Ἠλίαν, τοὺς προφήτας, τοὺς θαυμαστοὺς ἀποστόλους, τὴν εὐγένειαν τῆς φύσεως, τὰ θεοκίνητα τῶν μαρτύρων καὶ στάζοντα τὴν εὐσέβειαν νέφη· ἔβλεπε ταῦτα, καὶ ποῦ ἦν καλόν, ποῦ δὲ δίκαιον, ποῦ δὲ θεοπρεπές, ἵνα, διότι ἔμελλεν εἷς ἄνθρωπος ἁμαρτάνειν, τοῦτον μὴ ἀναγαγεῖν ἐκ μὴ ὄντων, καὶ τοσούτων ἀνδρῶν, ὧν οὐδὲ καθ' ἕνα ἄξιος ὁ κόσμος, φοραὶν ἀνακόψαι, καὶ θερίσαι πρόῤῥιζον τὴν τοσαύτην τοῦ γένους βλάστησιν καὶ καλλονήν, καὶ κατ' αὐτῆς ἐπαφιέναι τὴν ἐκτομὴν καὶ ὀργήν, καὶ τότε τοῦ τὴν ἁμαρτίαν ὕστερον ἑλομένου οὔτε ἁμαρτόντος οὔτε ἁμαρτεῖν μεμελετηκότος, ἅτε μήπω μηδὲ ὑφεστῶτος; Εἰ γὰρ σωφρόνων ἐστὶν ἀνδρῶν, τὸ μελετήσαντα μὲν ἁμαρτῆσαι μὴ ἁμαρτήσαντα δὲ, μὴ εἰσπράττειν εὐθύνας ἁμαρτημάτων· ἧ που γε ἂν εἴη Θεοῦ, τὸν, μηδὲ μελετήσαντα ἐξαμαρτῆσαι, τὰς τῶν ἡμαρτηκότων ἀπαιτεῖν δίκας, καὶ τότε χαλεποῦ μὲν ὄντος τοῦ ἁμαρτήματος (πῶς γὰρ οὐ χαλεπὸν ἀθέτησις Δεσποτικῆς ἐντολῆς;) οὐκ ἀνιάτου δὲ ἐσομένου, τῇ ἀφάτῳ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Πλάσαντος, καὶ τοῦ πρωτοπλάστου, εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐπανάγεσθαι μέλλοντος εὐγένειαν· ὥστε εἰ μὴ προῆκτο, διότι ἔμελλεν ἁμαρτεῖν ὁ ἀρχέγονος, ἐδείκνυτο ἂν τὸ Θεῖον, τὸν μή ἁμαρτάνονα κολάζων, καὶ τῆς ὕστερον ἀνακλήσεως καὶ σωτηρίας ἀποστερῶν, καὶ τοσούτων ἀνδρῶν καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἔρημον τὴν κτίσιν ἀποφαίνων» (Ἱεροῦ Φωτίου, Τά Ἀμφιλόχια ἤ λόγων ἱερῶν καὶ ζητημάτων ἱερολογίαι. Migne PG 101, 840B-848D).

4. *ιθ΄. «Ἡ γὰρ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ ἀπεκδέχεται. Οὐχ ὁρᾶτε, φησίν, οὐρανόν, γῆν, θάλατταν, ἀέρα, ἥλιον, σελήνην, πᾶσαν τὴν ὁρωμένην κτίσιν, καὶ πρὸς τούτοις ἀόρατα, Ἀγγέλους, Ἀρχαγγέλους, Δυνάμεις, Ἐξουσίας, Κυριότητας; Ταῦτα πάντα τὴν ὑμετέραν προσμένει τελείωσιν.*

κ΄. Τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα ἐπ' ἐλπίδι. Ματαιότητα καλεῖ τὴν φθοράν. Τοῦτο γὰρ μετ' ὀλίγα διδάσκει, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτί-

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 64

σις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς. Διδάσκει δέ, ὡς πᾶσα ἡ κτίσις ἡ ὁρωμένη θνητὴν ἔλαχε φύσιν· ἐπειδήπερ τῶν ὅλων ὁ Ποιητὴς προεώρα τοῦ Ἀδάμ τὴν παράβασιν, καὶ τὴν ἐπενεχθησομένην αὐτῷ τοῦ θανάτου ψῆφον· οὐ γὰρ ἦν εἰκός, οὐδέ δίκαιον, τὰ μὲν δι' αὐτὸν γεγενημένα μεταλαχεῖν ἀφθαρσίας, αὐτὸν δέ, οὗ χάριν ταῦτα ἐπεποίητο, θνητὸν εἶναι καὶ παθητόν. Τούτου δὲ γε διὰ τῆς ἀναστάσεως τὴν ἀθανασίαν λαμβάνοντος, κἀκεῖνα ὡσαύτως μεταλαγχάνει τῆς ἀφθαρσίας. Λέγει τοίνυν, ὅτι ταύτην ἀναμένει τῶν πραγμάτων τὴν μεταβολὴν ἡ ὁρωμένη κτίσις. Τρεπτὴ γὰρ ἐγένετο, οὐχ ἑκοῦσα μέν, τοῦ δὲ δημιουργήσαντος ἀσπασαμένη τὸν ὅρον. Τὴν δὲ περὶ ἡμᾶς ὁρῶσα κηδεμονίαν, ἔχει τῆς μεταβολῆς τὴν ἐλπίδα, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς. Τῷ δὲ τρεπτῷ τῆς κτίσεως καὶ ὁ θεῖος Δαβὶδ μαρτυρεῖ. Οὐρανοῦ γὰρ καὶ γῆς μνημονεύσας, ἐπήγαγεν· "Αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμενεῖς".

κα΄. Ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς, εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Τούτων γὰρ δεικνυμένων ὅπερ καλοῦνται, καὶ διὰ τῆς ἀθανασίας ἀποφαινομένων υἱῶν Θεοῦ, δέξεται κἀκεῖνα πάντως τῆς φθορᾶς τὴν ἀπαλλαγήν. Ταῦτα δὲ ἔφη, οὐ λογικὴν εἶναι λέγων τὴν ὁρωμένην κτίσιν, ἀλλὰ προσωποποιίᾳ χρησάμενος. Τοῦτο γὰρ καὶ τῶν προφητῶν ἴδιον· καὶ ὁ μὲν ὀλολύζειν λέγει τὰς πίτυς, ὁ δέ γε ἀγαλιᾶσθαι τὰ ξύλα καὶ τὰ ὄρη σκιρτᾶν, καὶ τοὺς ποταμοὺς κροτεῖν.

κβ΄. Οἴδαμεν γάρ, ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν. Ἐνταῦθα καὶ τὴν ἀόρατον συμπεριέλαβε κτίσιν· Πᾶσα γάρ, εἶπεν, ἡ κτίσις. Εἰς ἀκριβεστέραν δὲ κατανόησιν τοῦ χωρίου, τῆς εὐαγγελικῆς ἀναμνήσω φωνῆς. Ὁ γὰρ Κύριος ἔφη, καὶ τοὺς ἀγγέλους, ἐν τοῖς οὐρανοῖς χαίρειν ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι. Εἰ δὲ χαίρουσιν ἐπὶ τοῖς μετανοοῦσιν ἁμαρτωλοῖς, καὶ ἀθυμοῦσι δηλονότι, τὰς ἡμετέρας παρανομίας ὁρῶντες» (Migne PG 82, 136-137)

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 65

5. «Τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα· ἐπ' ἐλπίδι, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς, εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. «Τῇ ματαιότητι,» τουτέστι, τῇ φθορᾷ, «ὑπετάγη ἡ κτίσις», ἀντὶ τοῦ, Φθαρτὴ γέγονε διὰ σὲ τὸν ἄνθρωπον. Ἐπειδὴ γὰρ σῶμα ἔλαβες θνητὸν καὶ παθητόν, διὰ τοῦτο καὶ ἡ γῆ ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἤνεγκε, καὶ ὁ οὐρανὸς παλαιούμενος ἀλλαγῆς χρῄζει. Πῶς οὖν δι' ἕτερον φθαρτὴ γέγονε; Διότι καὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον ὅλως ὑπέστη. Τὸ δέ, «Οὐχ ἑκοῦσα,» τοῦτο σημαίνει, ἀντὶ τοῦ, τῆς τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας τὸ πᾶν ἐγένετο, καὶ οὐκ ἐκείνης ἐστὶ κατόρθωμα· πρὸς γὰρ σὴν ὠφέλειαν, ἵνα τὴν φθορὰν αὐτῆς ὁρῶν, καταφρονῇς αὐτῆς, καὶ πρὸς τὸν οὐρανόν ὁρᾷς. Καὶ τό, «Ἐπ' ἐλπίδι» δέ, ἀκούων, προσωποποιίας τρόπῳ ῥηθῆναι νόμιζε, καὶ πάντα τὰ ὅμοια. Καὶ αὐτὴ οὖν ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται, οὐχὶ σὺ μόνος· ἀλλὰ καὶ τὸ καταδεέστερόν σου, καὶ τὸ ἄψυχον καὶ ἀναίσθητον, καὶ τοῦτο κοινωνήσει τῶν ἀγαθῶν· καὶ οὐκέτι ἔσται φθαρτή, ἀλλ' ἀκολουθήσεταί σοι. Καὶ ὥσπερ, σοῦ φθαρτοῦ γενομένου, ἐγένετο φθαρτή· οὕτως, ἀφθαρτισθέντος σου, καὶ αὐτὴ ἀφθαρτισθήσεται. Εἰ οὖν ἡ κτίσις ἔπαθε διὰ σέ, ὀφείλεις καὶ σὺ πάσχων διὰ τὸν Θεὸν ὑπομένειν· καὶ εἰ ἐκείνη ἐλπίζει δοξασθῆναι, πολλῷ μᾶλλον ὀφείλεις σύ. Ὥσπερ γὰρ τοὺς δούλους ὁ πατὴρ στολίζει εἰς δόξαν τῶν υἱῶν· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς τὴν κτίσιν εἰς δόξαν ἡμῶν.

«Οἴδαμεν γὰρ ὅτι πᾶσα κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν. Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ Πνεύματος ἔχοντες, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν, υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν». Διὰ τούτων τῶν λόγων συναναγκάζει τὸν ἀκροατὴν περιφρονῆσαι τὰ παρόντα, ὡσανεὶ λέγων· Μὴ γένῃ τῆς κτίσεως χείρων, μηδ' ἐμφιλοχωρήσῃς τοῖς παροῦσιν· ἀλλὰ μᾶλλον καὶ στέναξον, ὅτι μὴ τὴν μέλλουσαν δόξαν ἤδη ἔχεις. Εἰ

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 66

γὰρ ἡ κτίσις στενάζει, πολλῷ μᾶλλον ὀφείλεις αὐτὸς τοῦτο. Ἐπάγει δέ, ὅτι «Καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ Πνεύματος ἔχοντες,» τουτέστι, τῶν μελλόντων γευσάμενοι, «στενάζομεν» διότι μὴ ἤδη αὐτά ἔχομεν. Ἐξ ὧν γὰρ ἐλάβομεν πνευματικῶν χαρισμάτων (ταῦτα γὰρ ἡ ἀπαρχή), καὶ τὰ μέλλοντα τεκμαιρόμεθα. Εἶτα, ἵνα μὴ δῷ τοῖς αἱρετικοῖς ἀφορμήν, ὅτι διὰ τὸ εἶναι πονηρὸν τὸν κόσμον, διὰ τοῦτο στενάζομεν, φησίν, ὅτι «Υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι». Καὶ πῶς οἱ ἤδη υἱοθετηθέντες πάλιν ἑτέραν ἐκδεχόμεθα ; Ναί, φησίν, υἱοθεσίαν λέγω, οὐ τὴν διὰ βαπτίσματος (ταύτην γὰρ ἤδη ἐλάβομεν), ἀλλὰ τὴν τελείαν δόξαν τὴν ἐν ἀφθαρσίᾳ τοῦ σώματος, τοῦτο γὰρ ἡ τελεία ἀπολύτρωσις, ἐλευθερία τε καὶ ἀπαλλαγὴ τοῦ θανάτου καὶ τῶν παθῶν, ὅτε οὐκέτι μέλλομεν στραφῆναι ἀπὸ τῆς υἱοθεσίας εἰς δουλείαν τῆς ἁμαρτίας» (Migne PG 124, 448-449).

6. Ἀπὸ τὸν Ὄρθρο τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς.

7. Ἀπὸ τὸν Ὄρθρο τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς.

8. Δοξαστικὸν Ἀποστίχων τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Ἑσπερινοῦ (τῆς Ἀποκαθηλώσεως) τοῦ Μεγάλου Σαββάτου.

9. *«Τότε ἐπὶ μόνῃ τῇ ὑπομονῇ (τοῦ Κυρίου) ἐθαμβήθη τὸ πᾶν· τότε οὐρανοὶ μὲν ἐσαλεύθησαν, Ἀρχαὶ ἐκινήθησαν ὑπερκόσμιοι, θρόνοι καὶ νόμοι τὸν Νοητόν Ἀρχιστράτηγον τῆς μεγάλης δυνάμεως ὁρῶντες κρεμάμενον· μικροῦ δ' ἂν ἐξέπεσον καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ, τὸν πρὸ ἑωσφόρου βλέποντες ἁπλούμενον·Ἐσβέσθη δὲ παρ' ὀλίγον καὶ τὸ τοῦ ἡλίου πῦρ, τὸ μέγα βλέπον τοῦ κόσμου φῶς ἀμαυρούμενον. Τότε ἐσχίσθησαν πέτραι τῆς γῆς, τοῦ Ἰσραὴλ ἀγνωμοσύνην καταβοῶσαι, ὅτι μὴ ἔγνως τὴν πέτραν τὴν πνευματικήν, ἐξ ἧς ἀκολουθήσας ἔπινες. Ἐρράγη δὲ τοῦ ναοῦ τὸ καταπέτασμα συμπάσχον καὶ μηνῦον τὸν οὐράνιον ἀληθῶς ἀρχιερέα. Μικροῦ δ' ἄν ὅλος ὁ κόσμος συνεχύθη, καὶ τῷ φόβῳ τοῦ πάθους συνεστάλη»* (Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Στὸν στ΄ λόγο τοῦ Πάσχα, Migne P.G. 59,744).

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 67

10. Δοξαστικὸν τῶν Ἀποστίχων τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Ὄρθρου τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς (τῶν Ἀχράντων Παθῶν).

11. *«Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ἰδοὺ Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν· καὶ νῦν μή ποτε ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ λάβῃ ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καὶ φάγῃ καὶ ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα»* (Γενέσεως γ΄ 22).

12. *«Καὶ τῇ γυναικὶ εἶπε· πληθύνων πληθυνῶ τὰς λύπας σου καὶ τὸν στεναγμόν σου· ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτός σου κυριεύσει. τῷ δὲ Ἀδὰμ εἶπεν· ὅτι ἤκουσας τῆς φωνῆς τῆς γυναικός σου καὶ ἔφαγες ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὗ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ᾽ αὐτοῦ ἔφαγες, ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου· ἐν λύπαις φαγῇ αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου· ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι, καὶ φαγῇ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ. ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου φαγῇ τὸν ἄρτον σου, ἕως τοῦ ἀποστρέψαι σε εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθης, ὅτι γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ»* (Γενέσεως γ΄ 16-19).

13. *«Ἔγκειται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ»* (Γενέσεως η΄ 21).

14. *«Ὃ γὰρ κατεργάζομαι οὐ γινώσκω· οὐ γὰρ ὃ θέλω τοῦτο πράσσω, ἀλλ᾽ ὃ μισῶ τοῦτο ποιῶ. εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω τοῦτο ποιῶ, σύμφημι τῷ νόμῳ ὅτι καλός. νυνὶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλ᾽ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοί, τοῦτ᾽ ἔστιν ἐν τῇ σαρκί μου, ἀγαθόν· τὸ γὰρ θέλειν παράκειταί μοι, τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλὸν οὐχ εὑρίσκω· οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ᾽ ὃ οὐ θέλω κακὸν τοῦτο πράσσω. εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω ἐγὼ τοῦτο ποιῶ, οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλ᾽ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. εὑρίσκω ἄρα τὸν νόμον τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλόν, ὅτι ἐμοὶ τὸ κακὸν παράκειται· συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον, βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν*

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 68

τοῖς μέλεσί μου. Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος! τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;» (Ρωμαίους ζ΄ 15-24).

15. *«Καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ καὶ πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἤγαγεν αὐτὰ πρὸς τὸν Ἀδάμ, ἰδεῖν τὶ καλέσει αὐτά. καὶ πᾶν ὃ ἐὰν ἐκάλεσεν αὐτὸ Ἀδὰμ ψυχὴν ζῶσαν, τοῦτο ὄνομα αὐτῷ. καὶ ἐκάλεσεν Ἀδὰμ ὀνόματα πᾶσι τοῖς κτήνεσι καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τοῦ ἀγροῦ· τῷ δὲ Ἀδὰμ οὐχ εὑρέθη βοηθὸς ὅμοιος αὐτῷ»* (Γενέσεως β΄ 19-20).

16. *«Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους, διότι γνόντες τὸν Θεὸν οὐχ ὡς Θεὸν ἐδόξασαν ἢ εὐχαρίστησαν, ἀλλ᾽ ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία· φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν, καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν. Διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν αὐτοῖς, οἵτινες μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν»* (Ρωμαίους α΄ 20-25).

17. Ἰδιόμελο τῶν Ἀποστίχων τοῦ Κατανυκτικοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Δ΄ Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν.

18. Στιχηρὸν Ἰδιόμελον τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Τετάρτης τῆς Ε΄ Ἑβδομάδος τῶν νηστειῶν.

19. *«α΄. Κατ᾽ εἰκόνα Θεοῦ καὶ ὁμοίωσιν γεγονέναι τὸν ἄνθρωπον καὶ ἡ θεία Γραφὴ παραδέδωκε, καὶ ὁ τῆς διδασκαλίας λόγος ἠρέμα πως τοῖς φιλομαθέσιν ὑπέδειξε. Καὶ μέμνησθε πάντως, οἵ γε φιλόπονοι τῶν ἀκροατῶν, ὅπως ἡμῖν ὁ περὶ τούτων διηνύσθη λόγος, ὅτι τό, Κατ᾽ εἰκόνα, προηγουμένως εἰς τὴν τοῦ ἀνθρώπου δεσποτείαν καὶ εἰς τὴν πάν-*

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 69

των ἀρχὴν ὑπαγορεύεται· ἡ δὲ ὁμοίωσις ταύτης τῆς εἰκόνος εἰς τὴν τῶν ἀρετῶν τελείωσιν ἐκλαμβάνεται. Ἀναγκαῖον δὲ δεῖξαι, ἀδελφοί, καὶ σαφῶς παραστῆσαι, πῶς ὁ παρὰ πάντα τὰ ποιήματα τοῦ Θεοῦ μειζόνως τιμηθεὶς ὁ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ τιμίου καὶ πρωτοτύπου κάλλους τοῦ θείου χαρακτῆρος, εἰς τὴν τῶν ἀλόγων φύσιν καὶ ὁμοιότητα κατηνέχθη. Εἰκὼν γὰρ ὢν Θεοῦ τοῦ φιλανθρώπου, ἑαυτὸν ἠμαύρωσε ταῖς κακίαις, καὶ ταῖς παρανομίαις ἤμβλυνε, καὶ ἀληθῶς Παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς. Ὅπως ἀνοήτοις κτήνεσι παρωμοιώθη ὁ ἄνθρωπος ἀναγκαῖον ἐξ αὐτῶν ἰδεῖν τῶν ἔργων, οὐχ ἵνα τὰ προλαβόντα μεμψώμεθα, ἀλλὰ ἵνα τὰ παρόντα διορθωσώμεθα. Καὶ γὰρ τὰ κατὰ τὸν Ἀδάμ ἀναγινώσκεται, καὶ πᾶσα ἡ τῶν προλαβόντων ἱστορία, οὐχ ἵνα τοὺς προλαβόντας ἐπαινέσωμεν, ἢ μεμψώμεθα, ἀλλ' ἵνα τὴν ἀρετὴν μιμησώμεθα, καὶ τὴν κακίαν ἐκκλίνωμεν. Ταῦτα δέ, φησίν, ὁ θαυμάσιος Παῦλος, ἐγράφη πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατὴντησε. Τὴν εἰκόνα τοίνυν τὴν καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ γενομένην ἔῤῥιψεν ὁ ἄνθρωπος πρῶτος διὰ τῆς παρακοῆς, καὶ πάτημα ἐποίησε δαιμόνων, καὶ ταῖς τῶν ἀλόγων ὁμοιώσεσιν ὕβρισε· καὶ τὸν μὲν διὰ τὸ ὠμόν καὶ τυραννικὸν τῶν τρόπων λέοντα μᾶλλον ἢ ἄνθρωπον ἐποίησε, τὸν δὲ λύκον διὰ τὸ ἁρπακτικόν εἰργάσατο. Καὶ μαρτυρεῖ ἡ Γραφή λέγουσα οὕτως· Οἱ ἄρχοντες ὑμῶν ὡς λέοντες ὠρυόμενοι, καὶ οἱ κριταὶ ὑμῶν ὡς λύκοι τῆς Ἀραβίας· λέοντας καλέσασα τοὺς ὠμοὺς καὶ τυραννικούς, λύκους δὲ τοὺς ἁρπακτικοὺς καὶ πρὸς πλεονεξίαν βλέποντας. Ὁρᾷς πῶς ὁ κατ' εἰκόνα Θεοῦ γενόμενος ἄνθρωπος εἰς τὴν τῶν ἀλόγων τάξιν κατηνέχθη; Ὅταν οὖν τυραννῇ ὁ ἄνθρωπος, προσαγορεύεται λέων· ὅταν ἁρπάζῃ, δέχεται τοῦ λύκου τὴν προσηγορίαν· ὅταν ταῖς ἀκολάστοις ἐπιθυμίαις ἐμφύρηται, καὶ δίκην ἀλόγων ἐπὶ τὰς παρανόμους πράξεις ἐκφέρηται, εὑρίσκεται πάλιν ἵππος ὁ ἄνθρωπος· Ἵπποι γὰρ, φησί, θηλυμανεῖς ἐγενήθησαν· ἕκαστος ἐπὶ τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 70

αὐτοῦ ἐχρεμέτιζεν. Ἄλλους πάλιν ἡ κακία ἀπὸ ἀνθρώπων κύνας ἐποίησε. Κύνας, διὰ τί; Διὰ τὸ ὑλακτικόν, διὰ τὸ πάντοτε θορύβοις καὶ ταραχαῖς χαίρειν· περὶ ὧν ὁ μακάριος Δαυῒδ ἐκ προσώπου τοῦ Σωτῆρος βοᾷ διὰ τῆς προφητείας· Περιεκύκλωσάν με κύνες. Καὶ τίνες οἱ κύνες; Συναγωγὴ πονηρευομένων περιέσχον με. Ἄλλους πάλιν ἡ Γραφὴ καλεῖ χοίρους, τοὺς ἐν βόθρῳ τῶν ἀτόπων πράξεων ἐμφυρομένους· περὶ ὧν φησιν ὁ Κύριος διὰ τοῦ εὐαγγελιστοῦ· Μὴ ῥίπτετε τὰ ἅγια τοῖς κυσί, καὶ τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων. Ὁρᾷς πῶς ποικίλος ὁ ἄνθρωπος, καὶ πῶς ἡ εἰκὼν ἐκείνη ἡ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ γενομένη κατηνέχθη πρὸς τὴν τῶν ἀλόγων ὁμοιότητα, οὐκ ἄλλου τινὸς βιασαμένου, ἀλλὰ τοῦ ἀνθρώπου ἑαυτὸν ῥίψαντος; Ἡ γὰρ Γραφὴ οὐ τῇ ἀνάγκῃ τὴν παράβασιν ἐπέγραψεν, ἀλλὰ τῇ προαιρέσει τοῦ τιμηθέντος, καὶ τὴν τιμὴν ἀγνοήσαντος· Ἄνθρωπος γάρ, φησίν, ἐν τιμῇ ὤν, οὐ συνῆκε. Φέρε πάλιν, εἰ δοκεῖ, σκοπήσωμεν ὡς αὖθις ἑτέρους τινὰς ἡ Γραφὴ διὰ τὸ ποικίλον καὶ πανηγυρικὸν καὶ ὑποκρίσεως γέμον τῆς γνώμης ἐπάγγελμα ἀλώπεκας ὀνομάζει. Διὰ τοῦτο γοῦν τὸν Ἡρῴδην ποικίλον ὄντα ταῖς γνώμαις, καὶ πανοῦργον ταῖς ἐνθυμήσεσι, καὶ ἀσεβείᾳ συζῶντα, εὐσεβείᾳ συσχηματιζόμενον, ὁ Σωτὴρ ἀλώπεκα προσαγορεύει. Ἐλθόντων γὰρ τινων, καὶ ἀπαγγελλόντων αὐτῷ, ὅτι Βούλεται σὲ ἰδεῖν Ἡρῴδης, ἡ ἁγία καὶ μεγάλη φωνὴ ἀποκριθεῖσα φησιν· Εἴπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ, Σήμερον καὶ αὔριον ποιῶ σημεῖα, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι. Εἴπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ ἀντὶ τοῦ, τῇ πεπανουργευμένῃ ψυχῇ, τῇ γεμούσῃ δόλου, καὶ πάσης πονηρίας καὶ ῥᾳδιουργίας. Ἔγνως, ἀδελφέ, πῶς καλεῖ τοὺς πανούργους ἡ Γραφὴ ἀλώπεκας; Ὅταν τοίνυν λέγῃς μετὰ τοῦ Ψαλμῳδοῦ, Εἰσελεύσονται εἰς τὰ κατώτατα τῆς γῆς, μερίδες ἀλωπέκων ἔσονται, νόησον τὸ αἴνιγμα, καὶ μὴ ὑπολάβῃς τὸ αἴνιγμα εἰ μὴ εἰς θεωρίαν ἐκλαμβάνεσθαι. Καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ ἔφη. Μερίδες ὑποκριτῶν ἔσονται. Οἱ γὰρ τὴν ἀλήθειαν ἀγνοοῦντες, οὐ μετὰ τῶν πιστῶν, ἀλλὰ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν τὸ

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 71

μέρος λαμβάνουσιν. Ὅθεν καὶ ὁ Σωτὴρ τὴν ἔννοιαν ταύτην ἐπισφραγίζων φησὶ περὶ τοῦ κακῶς οἰκονομήσαντος· Εἰσελεύσεται ὁ δεσπότης τοῦ οἰκέτου ἐκείνου, καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ κατὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει. Τοὺς τοίνυν ὑποκριτὰς ἀλώπεκας ἐκάλεσεν ἡ Γραφή. Εἰς τοσαύτας οὖν, ἀδελφοί, ἀπρεπεῖς κατηνέχθη μορφὰς καὶ ὁμοιώσεις ἡ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ, ὥστε οὐδὲν ἕτερον ὀνομάζει ἡ Γραφὴ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, πρὶν ἐπιλάμψῃ αὐτῇ ἡ γνῶσις τῆς εὐσεβείας, ἢ ἄλογα, καὶ κτήνη, καὶ ἑρπετά, καὶ θῆρας ἀγρίους. Ἀμέλει γοῦν καὶ τὸν κορυφαῖον τῶν ἀποστόλων Πέτρον βουληθεὶς ὁ φιλάνθρωπος Θεός, δυσωπῆσαι, ὥστε πάντας δέχεσθαι τοὺς ἐκ τῶν ἀλλοφύλων προσιόντας, τὴν θαυμασίαν ἐκείνην καὶ ξένην ἔδειξε σινδόνα καθιεμένην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐν τέτταρσιν ἀρχαῖς, ἐν ᾗ ὑπῆρχε πάντα τὰ τετράποδα τῆς γῆς, καὶ τὰ πετεινά τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὰ θηρία καὶ ἑρπετά· καὶ φησι πρὸς αὐτόν· Ἀναστάς, Πέτρε, θῦσον καὶ φάγε. Ὁ δὲ ἀπόστολος ἔφη· Μηδαμῶς, Κύριε· οὐδέποτε γὰρ ἔφαγον πᾶν κοινόν, καὶ ἀκάθαρτον. Ἀγνοήσας γὰρ τῆς εἰκόνος τὸ αἴνιγμα ὁ Πέτρος, καὶ νομίσας αἰσθητὰ εἶναι τὰ ὁρώμενα, ἀπαγορεύει τὴν βρῶσιν, τὴν Ἰουδαϊκὴν φυλάττων συνήθειαν, καὶ φησι, Μηδαμῶς, Κύριε· οὐδέποτε γὰρ ἔφαγον πᾶν κοινόν, ἢ ἀκάθαρτον. Ὁ δὲ Κύριος ἔφη πρὸς αὐτόν. Ἃ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου. Ταῦτα τοίνυν διελέγετο ὁ Σωτὴρ τῷ ἀποστόλῳ περὶ τῶν τετραπόδων τῶν φαινομένων, καὶ τῶν θηρίων καὶ τῶν πετεινῶν· ὁ δὲ ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ Πέτρος ἐνόησε μετὰ ταῦτα, ὅτι οὐ τὰ πετεινά καὶ τὰ θηρία ᾐνίξατο ὁ Σωτὴρ διὰ τῆς ὀθόνης, ἀλλὰ τὰ ἔθνη πάντα, καὶ φησὶ τῷ Κορνηλίῳ, διαλεγόμενος αὐτῷ· Ὑμεῖς ἐπίστασθε, ὅτι ἀθέμιτόν ἐστιν ἀνδρὶ Ἰουδαίῳ κολλᾶσθαί τινι ἀλλοφύλῳ · ὁ δὲ Θεὸς ἔδειξέ μοι μηδενὰ κοινόν ἢ ἀκάθαρτον λέγειν ἄνθρωπον.

Ἔμαθες, ἀδελφέ, ὅπως διαφόρως ταῖς τῶν ἀλόγων προσηγορίαις ὑβρίσθημεν; Ὅταν πάλιν ἀναγνῷς ἐν τῷ προφήτῃ Ἡσαΐᾳ, Τότε συμβοσκηθήσεται λύκος μετὰ ἀρνοῦ, καὶ

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 72

πάρδαλις συναναπαύσεται ἐρίφῳ, καὶ λέων καὶ βοῦς ἅμα βοσκηθήσονται, καὶ ἅμα ἄχυρα φάγονται· νόησον τὸ αἴνιγμα, καὶ ἔκλαβε σαφῶς τὴν θεωρίαν, ὅτι οὐ τῶν ἀλόγων θηρίων σύνοδον μηνύει, ἀλλὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων κοινωνίαν, καὶ τὴν διὰ τῆς χάριτος ἐπιλάμψασαν τὴν σωτηρίαν πᾶσιν ἀνθρώποις. Ὅταν γὰρ ἴδῃς ἐν ἐκκλησίᾳ πένητα πλουσίῳ συμπαρεστῶτα, ἰδιώτην ἄρχοντι, εὐτελῆ τῷ ὑπερέχοντι, τὸν ἔξω τρέμοντα τὴν δυναστείαν, νόησον τί ἐστι τό, Συμβοσκηθήσεται λύκος μετὰ ἀρνοῦ. Λύκον τοίνυν καλεῖ τὸν πλούσιον, ἀρνίον δὲ τὸν πτωχόν. Καὶ πόθεν τοῦτο; Ὅτι κοινωνήσει λύκος ἀρνίῳ, ὅν τρόπον πλούσιος μετὰ πτωχοῦ. Καὶ πρόσεχε ἀκριβῶς· ἔστηκε πολλάκις πλούσιος καὶ πένης ἐν ἐκκλησίᾳ· κατέλαβέ σε ὥρα τῶν μυστηρίων· ἐξωθεῖται ὁ πλούσιος ὡς ἀμύητος, ἵσταται δὲ ὁ πένης ἐντὸς τῶν οὐρανίων σκηνῶν· καὶ οὐκ ἀγανακτεῖ ὁ πλούσιος· οἶδε γὰρ ἑαυτὸν ἀλλότριον τῶν θείων μυστηρίων. Ἀλλ', ὦ τῆς θείας χάριτος! οὐ μόνον ὁμοτιμία ὑπάρχει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν, ἀλλὰ καὶ ἡνίκα ἵστανται, πολλάκις ὁ πένης τὸν πλούσιον πρωτεύει ἐν τῇ εὐσεβείᾳ· καὶ οὐδὲν ὁ πλοῦτος ὤνησε τὸν ἔχοντα ἐκ τῆς εὐσεβείας, οὐδὲ πενία τὸν πιστὸν ἐζημίωσε, περιστῶσα αὐτὸν μετὰ θάρσους τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ.

β΄. Ταῦτα δὲ λέγω, ἀγαπητοί, περὶ τῶν κατηχουμένων, καὶ οὐ περὶ τῶν ἁπλῶς πλουσίων. Ἐννόησον, ἀδελφέ, πῶς ὑποχωρεῖ τῆς ἐκκλησίας πολλάκις δεσπότης, καὶ προσεδρεύει τοῖς μυστηρίοις πιστὸς οἰκέτης· ἀναχωρεῖ ἡ δέσποινα, καὶ μένει ἡ θεράπαινα· Πρόσωπον γὰρ ἀνθρώπου Θεὸς οὐ λαμβάνει. Οὐκ ἔστι τοίνυν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δοῦλος καὶ ἐλεύθερος, ἀλλ' ἐκεῖνον οἶδεν ἡ Γραφὴ δοῦλον, τὸν τὴν ἁμαρτίαν δεδουλωμένον. Ὁ γὰρ ποιῶν, φησί, τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας. Καὶ ἐκεῖνον οἶδεν ἐλεύθερον, τὸν ὑπὸ τῆς θείας χάριτος ἠλευθερωμένον. Ὁ γὰρ νόμος, φησί, τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας. Ἐπεὶ οὖν ἡ εἰκὼν αὕτη διαφόρως, ὡς

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 73

ἔφθημεν εἰπόντες, ἔφθαρτο καὶ διελέλυτο, ἦλθεν ὁ Σωτήρ, καὶ τὴν ἰδίαν εἰκόνα πάλιν ἀνέστησε, καὶ ἣν κατέσπασεν ὁ διάβολος, ταύτην ἐφόρεσεν ὁ Δημιουργός, ἄνθρωπος γενόμενος, ὁ φιλάνθρωπος, οὐ τὴν ἀξίαν ὑβρίζων, ἀλλὰ τὴν φιλανθρωπίαν ὁρίζων. Ὅθεν τοῦτο τὸ θεῖον καὶ ξένον ἔνδυμα ὁ μακάριος Δαυῒδ προαναφωνῶν ἔλεγεν· Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο. Οὐ τῇ ἀνάρχῳ καὶ ἀσωμάτῳ Θεότητι ἔνδυμα δίδοται (οὐδὲν γὰρ εὐπρεπέστερον Θεοῦ, ἵνα Θεὸς εὐπρέπειαν ἐνδύσηται), ἀλλὰ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει. Ἡμεῖς γὰρ οἱ ἄνθρωποι τὰ ἀσχήμονα τῶν μελῶν τῇ εὐπρεπείᾳ τῶν ἐνδυμάτων καλύπτομεν· ὁ δὲ Θεὸς ἁπλοῦς ὤν, καὶ ἀσχημάτιστος, καὶ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ποίας εὐπρεπείας δεέται, ἢ ποῖον ἔνδυμα περιβάλλεται; Ἢ δῆλον ὅτι τοῦ σώματος ἀνάληψιν ὁ προφήτης ὠνόμασεν εὐπρέπειαν. Καλεῖ δὲ καὶ τὴν οἰκείαν σάρκα εὐπρέπειαν, οὐ διὰ τὴν τοῦ σώματος φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἀρετῶν κατόρθωσιν. Διὰ τοῦτο εὐπρεπὲς τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, οὐκ ἐπειδὴ σῶμα ἦν μόνον, ἀλλ' Ἐπειδὴ ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ δόλος εὑρέθη ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο. Οὕτω καὶ Ἡσαΐας φησίν, ὅτι Πάντας ἀνθρώπους ἐνδύσει, καὶ περιθήσει ὡς κόσμον νύμφης. Ἐνεδύσατο Κύριος δύναμιν, καὶ περιεζώσατο· καί, Περίζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρὸν σου, δυνατέ, καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ ταῦται ὥσπερ ὁπλίτην τινὰ δείκνυσι τὸν βασιλέα Χριστόν, ὅπλα τινὰ τοῦ γηΐνου σώματος ἐνδυόμενον· καὶ εἰκότως γηΐνου. Οὐ γὰρ ὁμοίως τοῖς ἀνθρώποις ὁπλίζεται· καὶ ὅπως, ἄκουε. Ἡμεῖς ἄνθρωποι ὅτε πολλάκις ὁπλιζόμεθα, τὸ ἀσθενὲς φυλάττομεν ὑπὸ τοῦ ἰσχυροῦ· ὁ Θεὸς ὢν ἰσχυρός, καὶ κραταιός, καὶ δυνατός, τὸ γήϊνον καὶ ἀσθενὲς περιβάλλεται σῶμα, οὐχ ὑβρίζων τὴν ἀξίαν, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἀσθενοῦς τὸ ὑπερβάλλον τῆς δυνάμεως ἐνδεικνύμενος· ὡς ἔλεγεν, ἱκετευόντος αὐτὸν τοῦ Παύλου· ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. Ὅθεν καὶ ὁ γενναῖος οὗτος Ἀπόστολος κα-

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 74

λῶς νοήσας τὰ πρὸς αὐτὸν εἰρημένα, φησί που Κορινθίοις ἐπιστέλλων, ὅτι τὸ ἀσθενές τοῦ Θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστίν. Ἐνεδύσατο Κύριος δύναμιν· τουτέστι, διὰ τῆς σαρκός ἀναλάμψασαν οἰκονομίαν. Τί γὰρ ἐκείνης τῆς τιμίας καὶ ἁγίας σαρκὸς δυνατώτερον; τί δὲ ἰσχυρότερον; Διὰ γὰρ σώματος τοὺς ἀσωμάτους καὶ πονηροὺς δαίμονας κατηγωνίσατο, καὶ διὰ σταυροῦ τὰς ἀντικειμένας δυνάμεις ἐθριάμβευσε. Πρόσεχε ἀκριβῶς· τὸ περιζωσθῆναι, περιγραφῆναι σημαίνει. Ἐπεὶ οὖν ἡ ἁγία καὶ ἀπερίγραπτος φύσις ἔδοξεν ἐν τῷ σώματι περιγράφεσθαι, οὐ περιγραφεῖσα μὲν κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν, περιγεγράφθαι δὲ νομισθεῖσα κατὰ τὴν φαινομένην ὄψιν, εἰκότως ἔλεγεν· Ἐνεδύσατο Κύριος δύναμιν, καὶ περιεζώσατο. Καὶ τί τὸ ἐπαγόμενο; Καὶ γὰρ ἐστερέωσε τὴν οἰκουμένην, ἥτις οὐ σαλευθήσεται. Ἐπεὶ οὖν τὰ πρῶτα ἐσάλευσε τὴν οἰκουμένην ἡ ἁμαρτία, ἐλθὼν ὁ Σωτὴρ ἔπηξε τὸν σταυρόν, καὶ ἐστερέωσε τὴν οἰκουμένην. Σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. Καὶ ὁ Παῦλος· Ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος ἕστηκεν ἔχων τὴν σφραγῖδα ταύτην. Δύο οὖν ῥήματα ἐξήνεγκεν ὁ Δεσπότης. Ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. Οὐκ ἐχρήσατο πολλῇ περιόδῳ λόγων· οὐκ εἶπε· Στερεῶ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ οὔτε βασιλεῖς, οὔτε ἄρχοντες, οὔτε τύραννοι, οὔτε δήμιοι, οὔτε σοφοί, οὔτε ἄγροικοι, οὔτε ῥήτορες παριγενήσονται τῆς Ἐκκλησίας· ἄμαχος γὰρ καὶ ἀκαταγώνιστος ἡ βασιλεία Χριστοῦ· ἀλλὰ τῷ ῥήματι τὴν δύναμιν ἐσήμανε, καὶ ψιλῇ λέξει τὴν ἐπαγγελίαν ὠχύρωσεν. Ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. Δύο ῥήματα, οὐ ψιλὰ ῥήματα, ἀλλὰ Θεοῦ ῥήματα. Ὁ γὰρ ῥήματι τὸν οὐρανὸν στερεώσας, καὶ τὴν γῆν θεμελιώσας ῥήματι, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ᾠκοδόμησε· καὶ ἐτείχισε, καὶ ἐστερέωσε οἰκουμένην, ἥτις οὐ σαλευθήσεται. Προσπέσωμεν τοίνυν, ἀγαπητοί, τῷ τὴν οἰκου-

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 75

μένην στερεώσαντι, καὶ κλαύσωμεν, καὶ ἐκδυσωπήσωμεν, ἵνα διὰ τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας καὶ ἀφάτου δυνάμεως ἑδραῖοι καὶ ἀμετακίνητοι ἐπὶ τὸν ἄσειστον καὶ ἀῤῥαγῆ θεμέλιον μείναντες, αὐτῷ τὴν δόξαν ἀναπέμπωμεν καὶ τὴν εὐχαριστίαν πάντοτε, ἅμα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν» (Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ἀπόδειξι ὅτι τὴν εἰκόνα τὴν καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ γενομένην ἔρριψεν ὁ ἄνθρωπος πρῶτος διὰ τῆς παρακοῆς· διὰ δὲ τοῦ νέου Ἀδάμ πάλιν αὐτὴν ἀπέλαβεν" PG 56, 522-526).

20. *«Ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως»* (πρὸς Κολοσσαεῖς α΄ 15).

21. *«Ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ»* (πρὸς Κορινθίους Β΄ δ΄ 4).

22. *«Καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὀψίας γενομένης· Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν. καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον παραλαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ· καὶ ἄλλα δὲ πλοῖα ἦν μετ' αὐτοῦ. καὶ γίνεται λαῖλαψ ἀνέμου μεγάλη, τὰ δὲ κύματα ἐπέβαλλεν εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε ἤδη αὐτὸ βυθίζεσθαι. καὶ ἦν αὐτὸς ἐπὶ τῇ πρύμνῃ ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων· καὶ διεγείρουσιν αὐτὸν καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Διδάσκαλε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολλύμεθα; καὶ διεγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ καὶ εἶπε τῇ θαλάσσῃ· Σιώπα, πεφίμωσο. καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τί δειλοί ἐστε οὕτω; πῶς οὐκ ἔχετε πίστιν; καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους· Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ;»* (Μάρκου δ΄ 35-40).

23. *«Διὰ τοῦτό με ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχήν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν. οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ· ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν· ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρός μου»* (Ἰωάννου ι΄ 17-18).

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 76

24. «*Τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεύς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος*» (πρὸς Ἑβραίους ζ΄ 26).

25. «*Ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ Θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις*» (πρὸς Κορινθίους Α΄ α΄ 30).

26. «*Ὅτι οὓς προέγνω, καὶ προώρισε συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς*» (Πρὸς Ρωμαίους η΄ 29).

27. «*Ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμενοι τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ Κυρίου Πνεύματος*» (πρὸς Κορινθίους Β΄ γ΄ 18).

28. «*Καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ᾽ εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν*» (πρὸς Κολλοσαεῖς γ΄ 10).

29. «*Καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσομεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου*» (πρὸς Κορινθίους Α΄ ιε΄ 49).

30. «*Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σάρξ ἐστιν, καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος πνεῦμά ἐστι. μὴ θαυμάσῃς ὅτι εἶπόν σοι, δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν. τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ᾽ οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει· οὕτως ἐστὶ πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Πνεύματος*» (Ἰωάννου γ΄ 5-8).

31. «*Οὕτω καὶ γέγραπται· ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν· ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν· ἀλλ᾽ οὐ πρῶτον τὸ πνευματικόν, ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν. ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ. οἷος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί, καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ*

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 77

ἐπουράνιοι. καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσομεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου» (πρὸς Κορινθίους Α΄ ιε΄ 45-49).

32. *«Ὁ μὲν οὖν Κύριος μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ»* (Μάρκου ιστ΄ 19).

33. *«Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ»* (Ἰωάννου γ΄ 13).

34. *«Εἰ γὰρ πιστεύομεν ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἄξει σὺν αὐτῷ»* (πρὸς Θεσσαλονικεῖς Α΄ δ΄ 14).

35. *«Καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ ἑτοιμάσω ὑμῖν τόπον, πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, καὶ ὑμεῖς ἦτε»* (Ἰωάννου ιδ΄ 3).

36. *«Ἐξήγαγέ σε ὁ ἐχθρὸς ἀπὸ γῆς παραδείσου· ἀποκαθιστῶ σε οὐκέτι ἐν παραδείσῳ, ἀλλ᾽ ἐν οὐρανίῳ θρόνῳ. Ἐκώλυσά σε τοῦ ξύλου τοῦ τυπικοῦ τῆς ζωῆς, ἀλλ᾽ ἰδοὺ αὐτὸς ἐγὼ ἡνώθην σοι ἡ ζωή. Ἔταξα τὰ χερουβὶμ δουλοπρεπῶς φυλάττειν σε· ποιῶ τὰ χερουβὶμ θεοπρεπῶς προσκυνῆσαί σε. Ἐκρύβης ἀπὸ Θεοῦ ὡς γυμνός· ἀλλ᾽ ἰδοὺ ἔκρυψας ἐν ἑαυτῷ Θεὸν γυμνόν. Ἐνεδύθης τὸν τῆς αἰσχύνης δερμάτινον χιτῶνα· ἀλλ᾽ ἐνεδύθην Θεὸς ὢν τὸν τῆς σῆς σαρκὸς αἱμάτινον χιτῶνα. Διὸ ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν, ἀπὸ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν, ἀπὸ τῆς φθορᾶς εἰς ἀφθαρσίαν, ἀπὸ τοῦ σκότους εἰς τὸ αἰώνιον φῶς. Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν, ἀπὸ τῆς ὀδύνης εἰς εὐφροσύνην, ἀπὸ δουλείας εἰς ἐλευθερίαν, ἀπὸ φυλακῆς εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἀπὸ τῶν δεσμῶν ἐπὶ τὴν ἄνεσιν, ἀπὸ τῆς κατοχῆς ἐπὶ τὴν τοῦ παραδείσου τρυφήν, ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν οὐρανόν.*

Ἐπὶ τοῦτο γὰρ ἀπέθανον, καὶ ἀνέστην, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσω. Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν· ὁ γὰρ Πατήρ μου ὁ οὐράνιος τὸ ἀπολωλὸς ἐκδέχεται πρόβατον.

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 78

Τὰ ἐννενήκοντα ἐννέα τῶν ἀγγέλων πρόβατα τὸν συνδοῦλον ἀναμένουσιν Ἀδάμ, πότε ἀναστῇ, καὶ πότε ἀνέλθῃ καὶ πρὸς Θεὸν ἐπανέλθῃ. Χερουβικὸς θρόνος ἠὐτρέπισται· οἱ ἀναφέροντες ὀξεῖς τε καὶ ἕτοιμοι· ὁ νυμφὼν παρεσκεύασται· ἐδέσματα ἕτοιμα· αἱ αἰώνιοι σκηναὶ καὶ μοναὶ ἕτοιμοι· οἱ θησαυροὶ τῶν ἀγαθῶν ἀνεῴχθησαν, ἡ τῶν οὐρανῶν βασιλεία πρὸ αἰώνων ἡτοίμασται· ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ οἶδεν, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἀγαθὰ τὸν ἄνθρωπον περιμένουσι» (Migne, PG 43, 464).

37. Εὐλογητάριο νεκρώσιμο τοῦ Σαββάτου τοῦ ἤχου Πλαγίου τοῦ β΄.

38. Δοξαστικὸν τῶν Αἴνων τῆς Κυριακῆς τοῦ Ἀσώτου.

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 79

epanodos-arxaio kallos-80p.qxp:Layout 1 5/2/18 9:50 AM Page 80

Ἐκδοτική Παραγωγή

ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Α.Β.Ε.Ε.

Ἀρδηττοῦ 12-16, 116 36 Ἀθήνα
Τηλ.: 210.921.7513, 210.921.4820 • Fax: 210.923.7033
www.eptalofos.gr • e-mail: info@eptalofos.gr